This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 1985

door Mark DEWEERDT,

Licentiaat in de politieke en sociale wetenschappen.
Journalist.

*

De christendemocratisch-liberale regering-Martens V was in 1985 aan haar laatste regeringsjaar toe. Op 8 december zouden er parlementsverkiezingen plaatsvinden, zodat een kabinet voor het eerst sedert 1965 weer de volle vier jaar zou hebben uitgedaan. In de laatste maanden van de regeerperiode is de regering echter gestruikeld over de politieke nasleep van de tragische gebeurtenissen die zich op 29 mei in het Heizelstadion voordeden. Het parlement werd vervroegd ontbonden en op 13 oktober werden de kiezers naar de stembus geroepen.

Tegen de algemene verwachting in kon de aftredende regering ook na 13 oktober op een parlementaire meerderheid blijven steunen. Een reconductie van het christendemocratisch-liberale kabinet lag voor de hand en op 28 november volgde Wilfried Martens zichzelf op als eersteminister van een licht gewijzigde bewindsploeg.

1. De rakettenkwestie.

A. MARTENS EN TINDEMANS NAAR WASHINGTON.

Het politieke leven in het eerste kwartaal van 1985 stond haast volledig in het teken van de vraag of België uitvoering zou geven aan het NAVO-dubbelbesluit van 1979, dat voorzag in de plaatsing van 48 Cruiseraketten op Belgisch grondgebied. Na het « bijgestuurde » CVP-standpunt van 26 november 1984 (1) vormden de meningsverschillen over de zgn. rakettenkwestie een bedreiging voor het kabinet-Martens.

---

(1) Zie M. DEWEERDT, « Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 1984 », in *Res Publica*, 1985, nr. 2-3, blz. 205-206.

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

La Cité berichtte op 8 januari dat de overbrenging van de onderdelen van de kruisraketten op 15 januari zou beginnen. In een eerste reactie bevestigde minister van Landsverdediging Vreven dat er « onderdelen, maar absoluut geen nucleaire onderdelen » zouden kunnen worden overgevlogen. Enkele uren later herriep hij zijn verklaring. Het heette nu dat de « kruisraketten in hun geheel en/of in de vorm van componenten en/of wisselstukken, alsook de betrokken kernkoppen in hun geheel en/of in de vorm van componenten en/of wisselstukken » alleen « na een uitdrukkelijke regeringsbeslissing » konden worden overgebracht.

De CVP herhaalde op 9 januari dat de Belgische regering geen dwingende reden had om een definitieve beslissing te nemen over de plaatsing van de kernraketten. 's Anderendaags reageerde de PVV met de mededeling dat het tijdelijk uitstellen van de plaatsingsbeslissing « niet de geste van één partij noch van één regering » kon zijn en dat het besluit daartoe in NAVO-verband diende te worden genomen.

Met meer dan gewone belangstelling — ook van de internationale pers — werd in die omstandigheden uitgekeken naar het werkbezoek van eerste-minister Martens en minister van Buitenlandse Betrekkingen Tindemans aan Washington op 14 en 15 januari. Zij verdedigden daar een « plaatsing met uitstel » : de regering zou vóór einde maart beslissen de raketten te plaatsen, maar de opstelling zelf zou niet half maart beginnen, zoals in het NAVO-schema voorzien. Over het plaatsingsuitstel zou België nog overleggen met de NAVO-bondgenoten. Zoals kon worden verwacht, reageerde VS-president Reagan negatief op het voorstel.

In eigen land zorgden de vice-premiers Gol en Nothomb voor opschudding met hun verklaring dat Martens in Washington verder was gegaan dan binnen de regering was overeengekomen. De premier zou dat bij zijn terugkeer formeel ontkennen. Van zijn kant zei CVP-voorzitter Swaelen (15 januari) dat de regering in maart niet kon beslissen tot onmiddellijke plaatsing van de raketten. Indien dat toch zou gebeuren, eventueel na negatieve reacties van de bondgenoten, zouden er « zeer ernstige politieke moeilijkheden dreigen voor de regering en voor de coalitie ». Volgens PRL-vice-premier Gol, in een interview met *Le Soir* (16 januari), moest er in maart een definitieve beslissing over de plaatsing komen en kon België de plaatsing niet eenzijdig uitstellen.

Na zijn terugkeer uit de VS verduidelijkte premier Martens op een persconferentie (17 januari) dat het regeringsstandpunt twee nieuwe elementen bevatte : 1° in maart zou er geen evaluatie komen, maar een beslissing over de plaatsing en over de kalender ; 2° de regering zou de bondgenoten vooraf raadplegen. Luc van den Brande, de fractieleider van de CVP in de Kamer, gaf te kennen dat een negatief antwoord

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

van de bondgenoten niet de automatische ontplooiing van de Cruiseraketten mocht impliceren. Volgens hem kon ten vroegste halverwege 1986 met de plaatsing begonnen worden. Op 21 januari bracht premier Martens in de Kamer verslag uit over het werkbezoek aan Washington. De oppositie betreurde dat de regering de kans had verkeken ten aanschouwen van de wereld een vredesgebaar te stellen door van de plaatsing af te zien.

B. DE « KALENDERDISCUSSIE ».

Op 25 januari ontstond deining over de vraag wie verantwoordelijk was voor de goedkeuring van de militair-technische kalender voor de ontplooiing van de kruisraketten in België. SP-kamerfractieleider Louis Tobback bracht die zgn. kalenderdiscussie op gang. Hij baseerde zich op twee interviews. Aan *Le Soir* (24 januari) had minister Tindemans gezegd : « C'est le calendrier du Shape qui a eu l'approbation d'un ministre belge. Nous ne savons pas lequel. Nous cherchons à retrouver son nom ». Van zijn kant antwoordde vice-premier Gol op de vraag van *De Morgen* (25 januari) wanneer de kalender was tot stand gekomen : « In 1981, onder de regering-Eyskens ». Tobback besloot daaruit dat « de enige die zijn akkoord kan hebben gegeven de toenmalige minister van Landsverdediging Swaelen is, die zonder medeweten van de regering het land in een dergelijke vitale aangelegenheid heeft verbonden ».

CVP-voorzitter Swaelen zei in een reactie dat hij zich als minister van Landsverdediging strikt aan de regeringsbeslissingen van december 1979 en september 1980 (2) heeft gehouden. Hij voegde daaraan toe dat « de huidige regering, waarvan ik geen deel uitmaak, dat schema veranderd heeft en nu een inplanting in twee schijven voorziet. Ik kan daar niet verantwoordelijk voor gesteld worden ».

De woordvoerder van de regering-Martens verduidelijkte dat de tweefasige kalender, met opstelling van de raketten vanaf maart 1985, door die regering was vastgelegd. Minister van Economische Zaken Eyskens verklaarde dat er in 1981 tussen de regeringspartijen een akkoord bestond om de kruisraketten te ontplooien zodra zou blijken dat de

(2) Op 12 december 1979 keurde de regering het NAVO-dubbelbesluit goed dat voorzag in de inplanting van Cruise- en Pershingraketten in Europa in de periode 1983-1986. De Belgische regering maakte wel enig voorbehoud en stelde de eigenlijke plaatsingsbeslissing met zes maanden uit om een kans te geven aan ontwapeningsonderhandelingen. Op 19 september 1980 werd de beslissing voor onbepaalde tijd uitgesteld ; om de zes maanden zou de internationale toestand en het verloop van de ontwapeningsgesprekken worden geëvalueerd.

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

ontwapeningsonderhandelingen geen resultaat opleverden ; die beslissing was al onder vorige regeringen genomen.

De socialisten Claes en Willockx, die lid waren van de regering-Eyskens, ontkenden ooit geraadpleegd te zijn over een militaire kalender voor de plaatsing van de raketten. Volgens hen was de beslissing genomen door een ontslagnemende regering, zonder beraadslaging onder de coalitiepartners (3).

PSC-kamerlid José Desmarets zei op 29 januari dat hij het was die, als minister van Landsverdediging in de toenmalige regering-Martens, in 1979 de militaire kalender voor de plaatsing had goedgekeurd, en dat de socialisten daarvan op de hoogte waren.

Meer duidelijkheid kwam er op 31 januari, toen eerste-minister Martens in Kamer en Senaat de historiek van het rakettendossier schetste :

a) In een NAVO-document van 4 december 1979 werd gehandeld over de plaatsingskalender, die eind 1983 als streefdatum vermeldde.

b) In bijlage D van het NAVO-dubbelbesluit van 12 december 1979 was er sprake van een globale en gelijktijdige plaatsing in de vijf betrokken landen, te beginnen in 1983 en gaande tot 1986.

c) Omdat de plaatsing om allerlei materiële redenen niet in 1983 kon beginnen, stelde de Shape op 7 augustus 1981 een ander schema op, dat op 27 november 1981 door het Infrastructuurcomité van de NAVO werd aanvaard. Voor België bepaalde dat schema : plaatsing van de essentiële onderdelen in april 1985, oplevering van het geheel in augustus 1985. Tijdens de ministeriële zitting van het Comité voor defensieplannen van 8-9 december 1981 keurden de Defensieministers het infrastructuurprogramma goed (daarin was sprake van de militaire basis van Florennes als opstellingsplaats). Martens gaf toe dat over dat alles binnen de regering niet collectief overlegd was.

d) De regering-Martens V vroeg op 30 juli 1982 aan de NAVO fondsen om de nodige studies uit te voeren. De fondsen werden op 1 september toegekend. Ingevolge vertragingen werden de plannen gewijzigd en kwam men tot het einde van het derde trimester van 1987 als einddatum voor de plaatsing. Van Amerikaanse zijde werd erop aangedrongen, met het oog op het slagen van de Geneefse onderhandelingen, 15 maart 1985 als begindatum aan te houden. Een werkgroep van VS-technici en de Belgische departementen van Buitenlandse

---

(3) De regering-Eyskens had ontslag genomen op 21 september 1981. Op 17 december trad de nieuwe regering-Martens aan. Swaelen zou op 9 december de plaatsingskalender hebben goedgekeurd.

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

Zaken en Landsverdediging werkte een planning uit, met maart 1985 als datum voor de plaatsing van de eerste zestien kruisraketten en september 1987 als einddatum. Minister van Landsverdediging Vreven deelde de begindatum voor het eerst mee op 14 februari 1984 in antwoord op een parlementaire vraag.

Daarmee was de « kalenderdiscussie » gesloten.

C. DE BESLISSING.

Na de ministerraad van 1 februari bevestigde premier Martens dat de regering vóór het einde van maart een beslissing zou nemen over de plaatsing van de NAVO-kruisraketten.

Met grote belangstelling werd uitgekeken naar het « actualiteitscongres » dat de CVP op 9 februari in Gent hield, al werd vooraf bekend dat daar niet zou worden gestemd. Naar in de pers verluidde, was de commissie Buitenlandse Zaken — die achter gesloten deuren vergaderde — in twee ongeveer gelijke blokken verdeeld : voorstanders van uitstel van plaatsing en tegenstanders daarvan. Volgens het officiële verslag hebben vier arrondissementen en de CVP-Jongeren ondubbelzinnig voor uitstel gepleit. Het arrondissement Turnhout sprak zich uit voor de onmiddellijke plaatsing. Andere arrondissementen onderschreven het « standpunt van Sint-Niklaas » dat er geen reden was om al tot plaatsing over te gaan, maar legden de nadruk op de NAVO-solidariteit. Van de 25 individuele sprekers hebben er 17 de NAVO-solidariteit beklemtoond en zich uitgesproken voor de onmiddellijke plaatsing (4). Steeds volgens de CVP bleek uit het applaus op de toespraken dat de overgrote meerderheid van de congressisten een snelle beslissing wenste en vertrouwen stelde in eerste-minister Martens en minister van Buitenlandse Betrekkingen Tindemans.

CVP-voorzitter Swaelen, die in zijn congresrede scherp uithaalde naar de vredesbeweging (5), zei dat de beslissing bij de regering en de parlementsleden lag. « Wij hebben vertrouwen in u en rekenen erop dat gij zult handelen in het licht van ons partijprogramma. Wij weten dat gij zult handelen in eer en geweten, voor het belang van ons land », aldus Swaelen.

Op 14 februari verwierp de Kamer het wetsvoorstel-Dierickx (Agalev) « tot interpretatie van de wet van 11 april 1962 », dat beoogde niet

---

(4) Toen was immers al duidelijk dat de NAVO-bondgenoten niet wilden horen van een Belgisch uitstel.

(5) Swaelen noemde het Vlaams Aktiekomitee tegen Atoomwapens (VAKA) een « anti-CVP-organisatie » en had het over « wolven in schapevacht ».

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

de regering maar het parlement over de plaatsing van de kruisraketten te laten beslissen.

Op 18 februari vroeg het ACW dat de uiteindelijke en globale beslissing van de regering een duidelijk signaal aan de Sovjetunie zou inhouden. Het uitstel van de plaatsing met enkele maanden zou volgens het ACW zo'n gebaar kunnen zijn.

De woordvoerder van Buitenlandse Zaken deelde op 20 februari mee, dat de consultatieronde met de NAVO-bondgenoten afgesloten was. Minister Tindemans was eerst gaan praten met zijn collega's van Italië, Nederland, Groot-Brittannië en de Bondsrepubliek Duitsland — de vier landen die ook raketten zouden opstellen of dat al gedaan hadden — en met NAVO-secretaris-generaal Lord Carrington. Nadien zag hij ook zijn ambtgenoten van de overige lidstaten. Volgens persberichten was Tindemans op een algemeen verzet tegen plaatsingsuitstel gebotst.

Een delegatie van de Belgische vredesbeweging keerde op 22 februari uit Moskou terug met de boodschap dat de Sovjetunie tot een tegengebaar zou bereid zijn indien België beslist de rakettenplaatsing verder uit te stellen. De meerderheidspartijen noemden het Sovjet-voorstel propaganda.

Rond die tijd was het duidelijk geworden dat, zoals vroeger al gebeurde met netelige dossiers, de rakettenkwestie in één groot compromis zou worden gekoppeld aan de aan gang zijnde actualisering van het regeerakkoord (zie hoofdstuk 2).

Tegenstanders van de onmiddellijke plaatsing in de regeringspartijen — in feite een aantal parlementsleden van ACW-strekking — brachten nog allerlei argumenten en voorstellen aan, zoals de onveiligheid van Florennes of een onmiddellijke beslissing met plaatsing in juni.

Het overlijden van Sovjet-partijleider Tsjernenko bood hen een onverwachte gelegenheid om België een « signaal » aan Moskou te laten geven. Hun voorstel om eerste-minister Martens naar de uitvaartplechtigheid te sturen, stuitte — naar verluidde — op het veto van de PRL. Op 12 maart reisde minister Tindemans naar Moskou af, « niet alleen om een begrafenis bij te wonen ». Een formele opdracht had hij niet, maar op vraag van de CVP polste Tindemans zijn ambtgenoot Gromyko over de bereidheid van de Sovjetunie de onderhandelingen over de middellange-afstandsraketten los te koppelen van de twee andere Geneefse gespreksthema's (lange-afstandsraketten en ruimtedefensie). Als tegenprestatie zou België de plaatsing uitstellen tot alvast einde mei. Zoals te verwachten viel, wees Gromyko dat voorstel van de hand.

In de avond van 14 maart, na de terugkeer van Tindemans, kwam de ministerraad bijeen om het akkoord over de actualisering, dat de

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

topministers inmiddels hadden gesloten, te bekrachtigen en om een beslissing te nemen in de rakettenkwestie.

Na enkele uren afzonderlijk beraad binnen de CVP-top, besliste de ministerraad omstreeks 23 uur de zestien Cruise-missiles op de luchtmachtbasis van Florennes te installeren. De beslissing werd 's anderendaags door de regering (ministers én staatssecretarissen) bekrachtigd.

D. REGERINGSMEDEDELING EN PARLEMENTAIR DEBAT.

Op vrijdag 15 maart las premier Martens in Kamer en Senaat een regeringsmededeling voor waarin hij o.m. de beslissing toelichtte.

Martens herinnerde eraan dat de Belgische regering reeds eerder haar gehechtheid aan het NAVO-dubbelbesluit had bevestigd en hij benadrukte de inspanningen van minister van Buitenlandse Betrekkingen Tindemans « om de Oost-Westbetrekkingen op een meer stabiele basis te schoeien ». Uit het verslag van Tindemans is gebleken dat de bondgenoten, « vooral diegenen, die zoals wij, er zich toe hebben verbonden de raketten de plaatsen », van mening waren dat België op dit cruciale ogenblik de solidariteit van de Alliantie niet mocht verbreken. « Zij waren van oordeel », zo zei Martens, « dat een verdaging van de aanvang van de plaatsing in ons land de geloofwaardigheid en de cohesie van het Bondgenootschap zou verzwakken en hierdoor de onderhandelingen (in Genève) zelf in het gedrang zou brengen ».

De premier wees erop dat de Sovjetunie inmiddels door was gegaan met het plaatsen van kernwapens en een ontkoppeling van de onderhandelingen over middellange-afstandsraketten van de globale onderhandelingen niet in overweging nam. In die omstandigheden had een uitstel van de plaatsing in België geen zin.

« Op die basis », vervolgde de premier, « is de regering, conform de regeringsverklaring van 18 december 1981, tot het besluit gekomen dat zij thans de beslissing die zij op 12 december 1979 en op 19 september 1980 genomen heeft solidair met haar bondgenoten dient te bevestigen. Zij heeft derhalve haar instemming gegeven voor de ontplooiing van de eerste zestien raketten ».

De eerste-minister legde er de nadruk op, dat de beslissing geen agressief of vijandig karakter heeft. De plaatsing van de Cruise-missiles dient enkel om een machtsevenwicht en de ontrading te herstellen. De regering zal zich blijven inzetten voor een evenwichtig ontwapeningsakkoord tussen Oost en West. In het kader van het constant zoeken naar een onderhandelde oplossing, bevestigde de regering opnieuw dat elke opstelling van raketten op Belgisch grondgebied omkeerbaar is : zij kan worden stopgezet of de raketten kunnen volledig ontmanteld worden

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

indien de akkoorden die uit de onderhandelingen voortvloeien dat bepalen.

Martens zei voorts dat het effectieve gebruik van de raketten die op Belgisch grondgebied geïnstalleerd zijn, maar kan gebeuren met strikte inachtneming van de raadplegings- en beslissingsprocedure van de NAVO enerzijds en van de internationale verdragen en verbintenissen die België onderschreven heeft anderzijds. « In elk geval kunnen kernwapens die op ons grondgebied geïnstalleerd zijn, slechts als antwoord op een agressie en als laatste toevlucht worden gebruikt, en dit tegen doelwitten die beperk zijn tot de stellingen van de aanvaller en tot de infrastructuur die deze aanval bevordert », aldus de mededeling.

Ten slotte maakte Martens bekend wat de regering beslist had over de plaatsing van de 32 resterende kruisvluchtwapens :

— indien vóór het einde van 1987 de onderhandelingen tot een akkoord hebben geleid dat de nul-optie toelaat, verdwijnt elke noodzaak tot ontplooiing voor België ;
— indien vóór het einde van 1987 de onderhandelingen tot een akkoord hebben geleid dat in een beperkte ontplooiing voorziet, zal België het toegewezen deel daarin uitvoeren ;
— indien vóór het einde van 1987 de onderhandelingen afgebroken of onderbroken worden, zal België beslissen het overeengekomen deel uit te voeren in de ontplooiing zoals dit door het Bondgenootschap is omschreven ;
— indien daarentegen de onderhandelingen nog steeds aan de gang zijn op dat ogenblik, zal de ontplooiing van de 32 kruisraketten voor een periode van zes maanden worden uitgesteld, waarna bij ontstentenis van akkoord ze automatisch zal worden uitgevoerd zonder dat een nieuwe beslissing nodig is.

De beslissing van de Belgische regering werd bijzonder gunstig onthaald door de Amerikaanse regering en de NAVO. In eigen land lokte ze daarentegen felle kritiek uit bij de oppositiepartijen en de vredesbeweging. Het partijbestuur van de CVP schaarde zich op 15 maart nagenoeg eenparig achter het kabinetsbesluit, dat het enig mogelijke werd genoemd.

Reeds op 15 maart kwamen de kruisraketten in België aan. Een C-141-transportvliegtuig met de zestien kernkoppen aan boord was die dag om 7 u 28 Belgische tijd vanaf de Amerikaanse westkust opgestegen en kwam om 18 u 26 in Florennes aan. Een Galaxytoestel met de rompen was om 15 u 30 vanaf de oostkust van de VS vertrokken en landde om 22 u 32 in Florennes.

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

De CVP-kamerfractie beraadde zich op 16 maart over de regeringsmededeling. Het bleek dat een vijftal leden van ACW-strekking, onder wie fractieleider Van den Brande, voorbehoud maakten. Het ACW sprak zijn ontgoocheling uit omdat de regering gemeend had dat de plaatsing onomkeerbaar was geworden. Op hun congres in De Haan kantten de CVP-Jongeren zich tegen de onmiddellijke plaatsing van de kruisraketten.

Op zondag 17 maart had in Brussel een grote vredesbetoging plaats. De organisatoren — VAKA, OCV en CNAPD — spraken van 150.000 betogers ; rijkswacht en politie hielden het bij 50.000 manifestanten. Gepland als een manifestatie om de regering aan te zetten de rakettenbeslissing uit te stellen, evolueerde de betoging onder invloed van de gebeurtenissen tot een betoging tegen het regeringsbeleid inzake de rakettenkwestie en tegen de plaatsing van de zestien kruisraketten. Hoewel het ACW zich van de betoging had gedistantieerd, nam toch een grote groep ACW'ers eraan deel.

's Anderendaags begon in de Kamer het debat over de regeringsmededeling van 15 maart. Op 18 maart kwam het sociaal-economisch beleid ter sprake (zie hoofdstuk 2). Meer aandacht dan dat debat kreeg echter het voortgezette beraad in de CVP-fractie.

Dat bracht op 19 maart duidelijkheid : op haar aandringen (5*bis*) besliste fractieleider Van den Brande samen met zijn fractie het vertrouwen te geven aan de regering, hoewel hij persoonlijk tegen de rakettenplaatsing gekant bleef. Zefa de Loore en Luc Dhoore zouden de regeringsbeslissing niet goedkeuren.

Het eigenlijke rakettendebat van 19 maart verliep in een vaak zeer woelige sfeer, maar hield geen verrassingen in. Op woensdag 20 maart om 5 uur in de ochtend keurde de Kamer de vertrouwensmotie inzake het rakettenbesluit (6) goed. Er waren 116 ja-stemmen (CVP, PVV, PSC, PRL, Vlaams Blok, RAD-UDRT en de onafhankelijke kamerleden Delahaye en Nols), 93 neen-stemmen (SP, PS, VU, FDF-RW, Groenen, KPB en de CVP'er Dhoore) en één onthouding (De Loore, CVP).

Na de stemming gaven de CVP-kamerleden van ACW-strekking, op Dhoore na, een verklaring uit waarin zij zegden voorstander te blijven van het NAVO-bondgenootschap en van een militair evenwicht tussen Oost en West op een zo laag mogelijk bewapeningsniveau.

(5*bis*) Van den Brande bood tot driemaal toe zijn ontslag aan.

(6) Over het sociaal-economisch gedeelte van de regeringsmededeling werd een afzonderlijke motie ingediend.

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

Op 20 maart ging in de Senaat het debat over de regeringsmededeling van start. Drie dagen later kreeg de regering ook van de Hoge Vergadering het vertrouwen. Alle CVP-senatoren stemden ja.

Als politiek strijdpunt was daarmee de rakettenkwestie beslecht. Actiegroepen en ook de « Groene » parlementsleden trachtten door acties rond de militaire basis in Florennes het vraagstuk in het brandpunt van de belangstelling te houden. Dat de vredesproblematiek de bevolking bleef sensibiliseren, bleek uit de nieuwe vredesbetoging die op 20 oktober in Brussel andermaal tienduizenden manifestanten op de been bracht (200.000 volgens de organisatoren, 50.000 volgens de rijkswacht). Bij de parlementsverkiezingen van 13 oktober had de rakettenkwestie echter geen betekenisvolle rol gespeeld.

2. De actualisering van het regeerprogramma.

A. REGERINGSWIJZIGING — SOCIALE HERSTELWET — EERSTE FASE.

Parallel met het rakettendossier en daar aan politiek gekoppeld, werkte de regering in de eerste maanden van 1985 aan de zgn. actualisering van haar programma waartoe eind 1984 was besloten (7).

Voordien was een einde gekomen aan de maandenlange speculaties over de opvolging van vice-premier en minister van Financiën en Buitenlandse Handel Willy de Clercq (8). Op 6 januari werd minister van Staat en kamerlid Frans Grootjans (PVV) benoemd tot vice-eersteminister en minister van Financiën en Middenstand. Die laatste portefeuille nam hij over van Louis Olivier (PRL) die minister van Openbare Werken bleef. De Clercqs portefeuille van Buitenlandse Handel ging naar vice-premier en minister van Justitie en Institutionele Hervormingen Jean Gol (PRL). Staatssecretaris voor Openbaar Ambt Louis Waltniel (PVV) werd tevens staatssecretaris voor Financiën, staatssecretaris voor Energie Etienne Knoops (PRL) tevens staatssecretaris voor Middenstand.

Op 7 januari begon in de Kamer de openbare bespreking van het ontwerp van sociale herstelwet dat reeds door de Senaat was goedgekeurd maar wegens tijdsgebrek in 1984 niet door de Kamer behandeld werd (9). De kamerleden keurden het ontwerp op 9 januari goed.

---

(7) Zie M. DEWEERDT, *op. cit.*, blz. 203.

(8) *Idem*, blz. 202.

(9) *Idem*, blz. 198.

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

De sociale herstelwet van 22 januari 1985, ter uitvoering van het Spaarplan van 15 maart 1984 (10), bevatte in hoofdzaak volgende bepalingen :

— matiging van de huurprijzen met 2 % in 1985 en 1986 en een herziening van de huurwet (de zgn. woonzekerheid);
— verlenging van de tewerkstellingsakkoorden 1983-1984, de zgn. 5-3-3-akkoorden (11), voor 1985 en 1986 ;
— invoering van de loopbaanonderbreking in de particuliere sector ;
— versoepeling van het arbeidsrecht op het vlak van de opzegvergoedingen, de vervangingsovereenkomsten, de proefperiode, de jongerenstage en het aantal beschermde werknemers ;
— versoepeling van de wetgeving op de arbeidstijd (vaststelling van de werktijd op jaarbasis);
— hervorming van het stelsel der kredieturen door de invoering van het educatief verlof ;
— toekenning van een herintegratiepremie aan vreemdelingen die naar hun land van oorsprong terugkeren ;
— eigen vertegenwoordiging van het kaderpersoneel in de ondernemingsraden en andere overlegorganen ;
— maatregelen ter bestrijding van de koppelbaaspraktijken ;
— maatregelen om de staatssubsidie aan de sociale zekerheid te verminderen (o.a. overdrachten van het ene stelsel naar het andere ; beperking van de stijging van de werkingskosten van de ziekenfondsen);
— beperking van het aantal openbare mandaten tot twee (behoudens uitzonderingen).

De regering werkte op 11 januari de eerste fase van de actualisering van het regeerakkoord af, die beperkt bleef tot het opstellen van een inventaris van een 50-tal wetsontwerpen die de Kamers vóór het zomerreces zouden moeten goedkeuren. De lijst werd een week later aan de fractieleiders van de meerderheid ter bespreking voorgelegd.

B. TWEEDE FASE — REGERINGSMEDEDELING.

De tweede en veel belangrijker fase van de actualiseringsronde omvatte de jaarlijkse begrotingscontrole en een bespreking van voorstellen inzake

(10) *Idem,* blz. 198.
(11) M. DEWEERDT, « Overzicht van het Belgisch politiek gebeuren in 1982 », in *Res Publica,* 1983, nr. 2-3, blz. 152.

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

tewerkstelling, veiligheid van de burger, bestaanszekerheid van de minst gegoeden, versterking van de politieke democratie en belastingverlaging. Zij startte op 15 februari, nadat een technische werkgroep o.l.v. de kabinetschef van premier Martens, Alfons Verplaetse, de werkzaamheden had voorbereid, en liep parallel met de afhandeling van het rakettendossier (zie hoofdstuk 1).

Het beraad liep bijwijlen stroef en schoot maar traag op. De mogelijkheid van vervroegde verkiezingen na een breuk in het kabinet of wegens « rakettendissidenties » in de CVP zette de regeringspartijen niet tot inschikkelijkheid aan. De « traagheid » hield vooral verband met de ontwikkelingen in de rakettenkwestie. Dat verklaart waarom de topministers op 13 maart, in het vooruitzicht van de terugkeer van minister Tindemans uit Moskou, vrij vlug de begrotingscontrole konden afronden en plots wel besparingsmiljarden vonden die in de voorgaande weken onvindbaar leken. Op 14 maart kwam ook over de « actualiseringsmaatregelen » een globaal akkoord tot stand.

Op 15 maart, in dezelfde regeringsmededeling als waarin hij het rakettenbesluit toelichtte, stelde eerste-minister Martens het parlement in kennis van de beslissingen die het kabinet tijdens de « actualiseringsronde » getroffen had. Die beslissingen kunnen als volgt worden samengevat.

Begrotingscontrole. De regering verwachtte dat de begroting met 27,5 miljard zou worden overschreden. Zij wilde dat bedrag compenseren door o.m. :

— de consolidatie van leningen op korte termijn ten belope van 50 miljard F (vermindering van de intrestlasten met 4,5 miljard);
— de strijd tegen het absenteïsme in de administratie door de invoering van de zgn. carensdag (12), een besparing van 2,2 miljard ;
— een besparing van 6,3 miljard F in de ziekteverzekering ;
— een besparing van 5,5 miljard F op de begroting van Tewerkstelling en Arbeid, o.m. door maatregelen om de opbrengst van de loonmatiging aan het Tewerkstellingsfonds met 2 miljard te verhogen ;
— het investeringsprogramma voor maar 90 % vrij te geven (besparing 2,8 miljard);
— besparingen in de economische (2 miljard) en onderwijssector (1,4 miljard).

(12) Dat wil zeggen dat de eerste dag afwezigheid wegens ziekte niet door de werkgever betaald wordt. Wegens vakbondsverzet zou de regering die maatregel laten varen en vervangen door een strengere medische controle.

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

Belastingverlaging. Door een vierjarenplan 1986-1989 zou de personenbelasting met 71,1 miljard worden verminderd.

Kinderbijslag. Eveneens over een periode van vier jaar zouden de kinderbijslagen met 14,1 miljard worden verhoogd.

Veiligheid. Om de administratieve taken van rijkswacht en politie te verlichten zouden vanaf 1986 vierhonderd militairen bij de rijkswacht worden aangesteld voor administratieve en logistieke taken, en zouden vanaf 1 september 1985 en tijdens 1986 duizend werklozen worden tewerkgesteld bij de gemeentelijke politiediensten voor het uitvoeren van administratieve taken en voor direct contact met het publiek.

De Civiele Bescherming zou worden geherstructureerd en van 1 april af 350 tewerkgestelde werklozen krijgen. Ook bij de Gerechtelijke Politie, de Vreemdelingendienst, de strafinrichtingen en de instellingen voor jeugdbescherming zouden er tewerkgestelde werklozen komen.

Voorts kondigde de regering een hervorming aan van het Strafwetboek, een strengere reglementering van de wapenverkoop, hulp aan slachtoffers van feiten waarvan de dader onvindbaar of onvermogend is en de informatisering van de griffies en de parketten.

Armoedebestrijding. Naast de oprichting van een interdepartementele werkgroep voor de coördinatie van de armoedebestrijding, kondigde de regering een verhoging aan van o.a. het bestaansminimum (2 % op 1 januari 1986), het bestaansminimum voor alleenstaanden (tot 75 % van het gezinsbedrag), de pensioenen van hen die vóór 1968 gepensioneerd zijn, en de gewaarborgde kinderbijslag. Giften aan OCMW's zouden fiscaal aftrekbaar worden.

Tewerkstelling. De loopbaanonderbreking zou worden uitgebreid tot de openbare sector. De zieken- en rusthuizen zouden de helft van de opbrengst van de indexinlevering kunnen aanwenden om personeel aan te werven. In de zgn. opslorpingsprogramma's (BTK, DAC, tewerkgestelde werklozen) zouden meer deeltijdse jobs worden aangeboden en in de administratie zou de deeltijdse arbeid worden aangemoedigd.

Politieke democratie. De regeringsmededeling beperkte zich tot een opsomming van prioritaire wetsontwerpen, om. die inzake de intercommunales, de herziening van de Provinciewet, de invoering van omroepreclame, de opiniepeilingen en de ministeriële verantwoordelijkheid.

De vertrouwensmotie die tot slot van het debat over de regeringsmededeling werd ingediend, werd in de Kamer (20 maart) en in de Senaat (23 maart) meerderheid tegen oppositie goedgekeurd.

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

C. FISCALE EN SOCIALE WET.

Net vóór Pasen kwam de kabinetsraad gedurende twee dagen (4-5 april) bijeen om de bepalingen van het « actualiseringsprogramma » in twee wetsontwerpen — een fiscaal en een sociaal — te gieten. De regering raakte het toen ook eens over de invoering van reclame op radio en tv. Per gemeenschap, zo werd beslist, zou slechts één (privaat- of publiekrechtelijke) rechtspersoon gemachtigd worden om handelsreclame in zijn tv-programma's op te nemen. Het desbetreffende wetsontwerp zou in 1985 echter niet in het parlement behandeld worden. Door de wijziging van het K.B. van 20 augustus 1980 kregen lokale (« vrije ») radio's de toelating om reclameboodschappen uit te zenden.

Voorts keurde de regering enkele onderwijsmaatregelen goed die werden opgenomen in het fiscale wetsontwerp. De vrije internaten zouden bijkomende financiële middelen krijgen. Die regeling werd wel gekoppeld aan een vermindering van de werkingsmiddelen van het vrij onderwijs. De diploma's van het beroepsonderwijs zouden voortaan ook gehomologeerd worden, het maturiteitsexamen zou worden afgeschaft.

In de daaropvolgende weken zou over die onderwijsbepalingen nog een en ander te doen zijn. De Franstalige socialisten weigerden immers nog steeds mee te werken in de Schoolpactcommissie zolang geen oplossing was gevonden voor « de discriminerende gevolgen van de invoering van het lestijdenpakket voor het Franstalig onderwijs » (13). Op 19 april verliet de PS de vergadering van de Schoolpactcommissie waar over het internatenplan en de daaraan gekoppelde bezuinigingen op de werkingstoelagen voor het vrij onderwijs zou worden gesproken. Een poging om alsnog een akkoord te bereiken, liep op 14 mei spaak op het veto van de PS. De Senaat keurde het wetsontwerp « houdende fiscale en andere bepalingen » dan maar goed zonder het gebruikelijke akkoord van de Schoolpactcommissie over onderwijsmaatregelen die de verhoudingen tussen de verschillende netten wijzigen. Het was de eerste keer sinds de ondertekening van het Schoolpact in 1958 dat zoiets gebeurde. Vóór de bespreking van het wetsontwerp in de Kamer ondernam de PSC nog een laatste poging om de Schoolpactcommissie te deblokkeren, maar ook die kende geen resultaat.

De wet van 1 augustus 1985 houdende sociale bepalingen, kortweg de sociale wet genoemd, trok in het kader van een vierjarenplan tot verhoging van de kinderbijslagen met 14,4 miljard frank, per 1 januari 1986 de bijslag voor het derde en vierde kind op tot het bedrag voor

(13) Zie M. DEWEERDT, « Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 1984 », in *Res Publica*, 1985, nr. 2-3, blz. 199-200.

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

het vijfde kind (kostprijs 9 miljard F; het saldo zou worden aangewend om de leeftijdsbijslagen te verhogen en te harmoniseren). Daarnaast voerde de wet een aantal structurele hervormingen in de Sociale Zekerheid door, paste zij de Sociale Zekerheid aan nieuwe vormen van arbeidsorganisatie (deeltijds werken) aan en bevatte zij maatregelen om de bestaanszekerheid van de minst gegoeden te beveiligen.

Centraal in de wet van 1 augustus 1985 houdende fiscale en andere bepalingen, kortweg fiscale wet genoemd, stond het meerjarenplan om in de periode 1986-1989 de personenbelasting met 71,1 miljard te verlagen. Dat zou gebeuren door de indexering van de belastingschalen, de aanpassing van de splitting-verhoudingen, de verlaging van de marginale aanslagvoeten en de verhoging van het belastbaar minimum. Giften aan politieke partijen werden fiscaal aftrekbaar. In de openbare sector werd de loopbaanonderbreking ingevoerd. De werking van het Nationaal Instituut voor de Statistiek werd gemoderniseerd. Voorts bevatte de wet de hogergenoemde onderwijsbepalingen.

D. ONDERWIJSWET — ALARMBEL — FISCAAL CHARTER — NATIONALE SECTOREN — TAALDOSSIERS.

Ter afsluiting van dit hoofdstuk worden een aantal gebeurtenissen besproken die plaatsvonden in de periode van Pasen tot aan het parlementair debat over het Heizel-drama dat in het volgende hoofdstuk wordt behandeld.

De Senaat en de Kamer keurden op resp. 10 mei en 6 juni de wet van 21 juni 1985 betreffende het onderwijs goed. Die zgn. onderwijswet was het derde luik van de legistieke triptiek ter uitvoering van het Spaarplan van 15 maart 1984 (14). De belangrijkste bepalingen ervan hadden betrekking op het universitair onderwijs. Zo kregen sommige leden van het wetenschappelijk personeel van de vrije universiteiten onder bepaalde voorwaarden het ambtenarenstatuut. Er kwam een nieuwe definitie van de voltijdse academische opdracht (onderwijs, onderzoek, dienstverlening), met daaraan gekoppeld een grotere autonomie voor de universiteiten om de inhoud van die opdracht te bepalen en een beperking van de cumulatie van een voltijdse academische opdracht met bepaalde ambten. Verder bevatte de wet een reeks bezuinigingsmaatregelen voor de universiteiten.

---

(14) Ter herinnering: de andere luiken waren de zgn. fiscale herstelwet van 27 december 1984 (zie M. DEWEERDT, *op. cit.*, blz. 195) en de zgn. sociale herstelwet van 22 januari 1985 (zie hoofdstuk 2).

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

Twee maatregelen van het Spaarplan kwamen niet in de wet voor omdat erover geen akkoord was bereikt in de Schoolpactcommissie : de afschaffing van het gratis leerlingenvervoer in het rijksonderwijs en de invoering van een inschrijvingsgeld voor het onderwijs van sociale promotie. De bezuinigingen in het vrij onderwijs, een derde maatregel waarover geen overeenstemming was bereikt in de Schoolpactcommissie wegens de obstructiepolitiek van de PS werd, zoals gezegd, door de zgn. fiscale wet geregeld.

Tussen de meerderheidspartijen rees in juni een conflict over bouwsubsidies aan vrije scholen. PSC en PRL beriepen zich op een in 1975 afgesproken verdeelsleutel (55N/45F) voor de toekenning van leningsmachtigingen door het Waarborgfonds voor de Schoolgebouwen om zich te verzetten tegen de goedkeuring van enkele Vlaamse bouwdossiers ; zij voerden aan dat het Vlaamse aandeel in het Fonds opgebruikt was. De Nederlandstalige Onderwijsminister, Coens (CVP), zei die verdeelsleutel niet te kunnen aanvaarden. Op 5 juli vond de regering een compromis. De aangevraagde kredieten zouden worden toegekend als terugvorderbare voorschotten op de bedragen die vanaf 1986 zouden worden toegekend na een onderzoek naar de objectieve behoeften aan schoolgebouwen.

Nog op onderwijsvlak kwam het op 3 juli in de Kamer tot een communautaire rel bij de bespreking van twee wetsontwerpen die al probleemloos door de Senaat waren aangenomen. Het ene ontwerp regelde de integratie van de Economische Hogeschool Limburg (EHL) in het Limburgs Universitair Centrum (LUC), het andere de integratie van de Faculté Polytechnique de Mons in de Rijksuniversiteit van Bergen.

Toen de CVP'er Moors een amendement indiende om de extra-legale voordelen van het personeel van de Polytechnique af te schaffen, vroeg de PSC beide ontwerpen terug naar de onderwijscommissie te sturen. De CVP-fractie weigerde echter de stemming uit te stellen. 's Anderendaags, 4 juli, luidden de Franstalige partijen voor het eerst in de parlementaire geschiedenis de zgn. alarmbel tegen het « Limburgse » wetsontwerp.

De alarmbel is de gebruikelijke benaming voor de in 1970 ingevoerde grondwettelijke procedure ter bescherming van ideologische of filosofische en taalkundige minderheden. De *communautaire alarmbel* is geregeld door art. 38*bis* van de Grondwet. Elke taalgroep van Kamer en Senaat kan in een gemotiveerde motie, ondertekend door ten minste drie vierde van de leden van die taalgroep, verklaren dat een bepaling in een wetsontwerp of -voorstel de betrekkingen tussen de gemeenschappen ernstig in het gedrang kan brengen. De behandeling van het ontwerp of voorstel wordt dan opgeschort en de motie verwezen naar de

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

ministerraad die binnen de dertig dagen advies moet uitbrengen. De betrokken Kamer moet zich dan uitspreken hetzij over dat advies, hetzij over een nieuwe tekst van het wetsontwerp of -voorstel.

De *ideologische alarmbel,* waarvan het beginsel is vastgelegd in art. 59*bis* van de Grondwet, is geregeld door de wet van 3 juli 1971. In een met redenen omklede motie kan ten minste een vierde van de leden van een Gemeenschapsraad verklaren dat een bepaling in een ontwerp of voorstel van decreet een discriminatie om ideologische of filosofische redenen inhoudt. Over de ontvankelijkheid van de motie beslissen de voorzitters van de Kamer, de Senaat, de Vlaamse Raad en de Franse Gemeenschapsraad. Wordt de motie ontvankelijk verklaard, dan wordt ze verwezen naar de Kamer en de Senaat die uitspraak moeten doen over de gegrondheid ervan.

Ingevolge de Heizel-crisis (zie hoofdstuk 3) zou de alarmbelprocedure geen gevaar inhouden voor de regering. Overeenkomstig de Grondwet bracht de ministerraad op 30 juli wel een advies uit over de kwestie, maar dat beperkte er zich toe een algemeen wetsontwerp op de universitaire integratie in het vooruitzicht te stellen. De Kamer zelf heeft zich over dat advies niet uitgesproken.

Overigens kreeg het parlement een tweede keer te maken met de alarmbelprocedure. Op 27 juni luidden SP, VU en Agalev de zgn. ideologische alarmbel in de Vlaamse Raad. De drie fracties waren van oordeel dat het ontwerp-decreet « betreffende het overbrengen van klank- en televisieprogramma's in de radio- en teledistributienetten en betreffende de erkenning van niet-openbare televisieverenigingen » — het zgn. kabeldecreet — een ideologische en filosofische discriminatie inhield.

Bij staking van stemmen verklaarden de voorzitters van Kamer, Senaat, Vlaamse Raad en Franse Gemeenschapsraad de motie ontvankelijk (28 juni). De kamer- en de senaatscommissie voor de Grondwetsherziening en Institutionele Hervormingen wezen op 8 resp. 16 juli de bezwaren echter van de hand. Tot een openbare bespreking van de kwestie is het, alweer ingevolge de Heizel-crisis, niet gekomen.

De bescherming van de belastingplichtige was een bron van onenigheid onder de coalitiepartners. Een ontwerp van minister van Financiën Grootjans (PVV) om alle verdenkingen van fiscale misdrijven eerst voor te leggen aan een commissie die unaniem zou moeten beslissen of een dossier al dan niet aan het parket wordt overgemaakt, stuitte op verzet van de christen-democraten die vreesden dat een dergelijke commissie afbreuk zou doen aan de bestrijding van de fiscale fraude. CVP-kamerlid Jos Dupré diende een wetsvoorstel in dat voorzag in de permanente detachering van belastingambtenaren naar de parketten-generaal. De regering slaagde er niet in een compromis te vinden tussen de twee

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

teksten en het zgn. charter van de belastingplichtige werd van de politieke agenda afgevoerd.

Vrij onverwacht bereikten de zgn. staalministers op 29 mei een akkoord over de hangende problemen in de zgn. nationale sectoren : steenkool, staal, scheepsbouw en -herstelling, textiel en glasverpakking (15). Kernstuk van het akkoord, dat twee dagen later door de kabinetsraad werd bekrachtigd, was de omzetting van de voorwaardelijk deelnemende converteerbare obligaties (VDCO's) in winstbewijzen, wat neerkwam op een omzetting van schulden aan de Staat. Het ging in totaal om 150 miljard F, waarvan twee derde voor het staal. Daarnaast zette de regering het licht op groen voor een reeks investeringen in de diverse staalbedrijven.

De beslissing van de Raad van State (31 mei) om het arrest van het Arbitragehof over het zgn. decreet-Lepaffe (16) af te wachten alvorens zelf een uitspraak te doen in een aantal dossiers, met name in de zaak-Happart (17), werd door de regering met opluchting onthaald. Een arrest van de Raad van State dreigde immers tot ernstige communautaire spanningen binnen de regering te leiden. In zijn verslag had auditeur Jacquemijn inmiddels (19 maart) voorgesteld de burgemeestersbenoeming van José Happart te vernietigen. Volgens de auditeur ging het niet op dat het benoemingsbesluit verscheen in het *Staatsblad* van 5 februari 1983 maar dat de benoeming pas op 31 december 1983 inging, omdat vermoed werd dat Happart op die dag wel aan de benoemingsvoorwaarden zou voldoen. De auditeur stelde dat men niemand kan benoemen die niet aan de voorwaarden voldoet en dat de benoemende overheid ertoe gehouden was een onderzoek in te stellen naar de taalkennis van Happart.

3. Kortsluiting in het Kabinet.

A. HET HEIZELDRAMA.

De tragische gebeurtenissen bij de voetbalwedstrijd Turijn-Liverpool zou in de zomer leiden tot een kortsluiting in het kabinet-Martens V en tot vervroegde parlementsverkiezingen (18).

---

(15) Verlipack, het enige glasverpakkingsbedrijf en op zich dus een « nationale sector », ging begin 1985 failliet en werd overgenomen door de groep - De Bakker.

(16) Zie M. DEWEERDT, *op. cit.*, blz. 183 ; zie ook verder hoofdstuk 7.

(17) *Idem*, blz. 181-182.

(18) De gebeurtenissen vanaf het Heizeldrama tot de vorming van de regering-Martens VI worden uitvoeriger behandeld in de bijdrage van Marc Platel in dit nummer.

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

Op 29 mei deden zich in het Brusselse Heizelstadion, waar de voetbalfinale van de Europacup voor landskampioenen tussen Juventus Turijn en FC Liverpool zou worden betwist, ongemeen hevige incidenten voor. Veertig minuten vóór het geplande begin van de wedstrijd bestormden Liverpool-supporters (vooral) Juventus-aanhangers in het aangrenzende blok van de staantribunes. De zware incidenten — waarvan miljoenen tv-kijkers in en buiten Europa getuige waren — kostten de avond zelf het leven aan 38 mensen : 32 Italianen, vier Belgen, een Brit en een Fransman. Een 39ste slachtoffer, een Italiaan, overleed in augustus aan zijn verwondingen.

De dramatische gebeurtenissen in het Heizelstadion riepen onmiddellijk vragen op over de wijze waarop de wedstrijd was voorbereid en over de genomen veiligheidsmaatregelen.

Op 30 mei zei minister van Binnenlandse Zaken Nothomb (PSC) dat hij een onderzoek had bevolen en dat het eindrapport het best door een parlementaire onderzoekscommissie zou worden besproken. Nothomb zei dat het voetbaltreffen nauwkeurig was voorbereid en dat niets liet vermoeden dat het (verwachte) geweld vóór de wedstrijd zou losbarsten. De minister wees er op dat de genomen veiligheidsmaatregelen omvangrijker waren dan bij andere wedstrijden met Britse clubs en dat het tribuneblok dat door de Liverpool-supporters werd bestormd eigenlijk voorbehouden was aan Belgen, maar dat de toegangskaarten massaal doorverkocht waren aan Italiaanse supporters zodat er tussen de aanhang van Liverpool en die van Juventus geen neutrale zone was.

Op 31 mei verbood de regering alle wedstrijden met Britse voetbalploegen op het grondgebied van België.

Tijdens een rouwhulde in de Kamer van Volksvertegenwoordigers (3 juni) viel kamervoorzitter Defraigne (PRL) scherp uit naar de UEFA, de verantwoordelijken voor de ordehandhaving, de regering en minister van Binnenlandse Zaken Nothomb. De toespraak van Defraigne werd door de meerderheidsfracties afgekeurd en lokte een felle reactie uit van Nothomb die vond dat ze « onwaardig was aan uw functie ».

Op 6 juni hield de kamercommissie van Binnenlandse Zaken een hoorzitting over het Heizeldrama. Luitenant-generaal Bernaert, de bevelhebber van de rijkswacht, erkende dat zijn korps fouten had begaan bij de ordehandhaving. Diezelfde dag keurde de Kamer het voorstel goed van Antoinette Spaak (FDF) tot oprichting van een parlementaire onderzoekscommissie.

De commissie telde negen leden — drie christen-democraten, drie socialisten, twee liberalen en één lid van de VU — en begon op 12 juni met haar werkzaamheden. Een dergelijke onderzoekscommissie heeft

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

dezelfde bevoegdheden als de onderzoeksrechter ; de vergaderingen zijn openbaar.

Op 6 juli maakte de commissie haar verslag en haar besluiten bekend. De Britse supporters werden de voornaamste verantwoordelijken van het Heizeldrama genoemd. De Belgische Voetbalbond en de UEFA zijn te kort geschoten in het waarborgen van de veiligheid van de toeschouwers en hebben zich te zeer laten leiden door commerciële belangen. De eigenaar van het Heizelstadion (de stad Brussel) en de huurder (de UEFA) werden verantwoordelijk genoemd voor het gebruiken van een slecht onderhouden stadion. De voorbereidende vergaderingen, waarop o.m. politie, rijkswacht en voetbalbond aanwezig waren, voldeden niet. De rijkswacht trad ondoeltreffend op, de taakverdeling was onduidelijk, de doorstroming van informatie gebrekkig.

Over de verantwoordelijkheid van de minister van Binnenlandse Zaken waren de commissieleden het niet eens. Zes van de negen leden waren van oordeel dat de minister van Binnenlandse Zaken bij soortgelijke manifestaties moet instaan voor de coördinatie van de veiligheidsdiensten. Vijf van de negen leden (de drie socialisten, het VU-lid en de Franstalige liberaal Mundeleer) waren bovendien van mening dat de minister de administratieve en politieke verantwoordelijkheid draagt voor het gebrekkige optreden van de ordehandhavers in de Heizeltragedie.

B. PARLEMENTAIR DEBAT.

Op 12 en 13 juli wijdde de Kamer een openbaar debat aan het verslag van de zgn. Heizelcommissie. Het debat startte in een sfeer van wantrouwen tussen de Franstalige regeringspartijen, de PSC en de PRL, na een felle uitval van de bij de PSC aanleunende *La Libre Belgique* (12 juli) tegen de Franstalige liberalen. Die laatste dreigden ermee zich niet langer gebonden te voelen door het daags voordien tussen de vier meerderheidspartijen gesloten akkoord om het debat niet te besluiten met een stemming over de conclusies van het Heizelrapport — zoals de fractieleiders in de Kamer waren overeengekomen — maar over een gemotiveerde motie van de meerderheid.

In het debat legde minister van Binnenlandse Zaken Nothomb de verantwoordelijkheid voor de Heizelgebeurtenissen bij achtereenvolgens de Britse supporters, de organisatoren van de wedstrijd, de ordediensten en — in de vierde plaats — de politieke verantwoordelijken. Hij ontkende te hebben gefaald, zowel wat de coördinatie van de ordediensten als de onmiddellijke beschikbaarheid en de optreden van de rijkswacht betreft. Woordvoerders van de oppositie wezen op de politieke

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

verantwoordelijkheid van de minister van Binnenlandse Zaken voor de tekortkomingen in het optreden van de rijkswacht en vroegen de minister daar de conclusies uit te trekken, zonder dat zijn ontslag zou moeten leiden tot de val van de regering.

Veel ophef maakte de toespraak van PRL-fractieleider Henrion die zei dat Nothomb verantwoordelijk was voor de coördinatie van de ordestrijdkrachten. Hij herinnerde eraan dat de leden van zijn fractie in eer en geweten zouden stemmen en verklaarde dat hij zelf het verslag van de onderzoekscommissie — en dus de politieke verantwoordelijkheid van Nothomb — onderschreef. Ten slotte riep hij Nothomb op « uit eergevoel » ontslag te nemen.

Na de toespraak van Henrion overheerste de indruk dat een kabinetscrisis onvermijdelijk was. Toch raakten de fractieleiders van de vier regeringspartijen het die avond nog eens over een ontwerp van gemotiveerde vertrouwensmotie.

Tijdens de tweede dag van het debat (13 juli) kwam Nothomb nogmaals zichzelf en de rijkswacht verdedigen. Eerste-minister Martens verklaarde dat hij, na een zorgvuldige analyse van de vroeger genomen maatregelen en van het commissieverslag, tot de conclusie was gekomen dat de minister van Binnenlandse Zaken geen beleidsfouten had gemaakt en dat van de verantwoordelijkheid van geen enkel lid van de regering sprake was.

Het voorstel van de oppositie om te stemmen over de besluiten van de onderzoekscommissie werd door de meerderheid verworpen. Daarop verliet de oppositie de zaal.

Poswick (PRL) zorgde voor opschudding toen hij in een verklaring vóór de stemming namens een meerderheid van zijn fractie aankondigde de vertrouwensmotie alleen maar te zullen goedkeuren om de regering niet in gevaar te brengen. Hij zei dat het wenselijk zou zijn geweest dat de minister van Binnenlandse Zaken ontslag had genomen.

Ten slotte keurde de Kamer een motie goed waarin de hoofdverantwoordelijkheid voor het Heizeldrama bij de Britse hooligans werd gelegd, de onvolkomenheden in de ordehandhaving werden erkend en de regering werd gevraagd « de besluiten te trekken uit het parlementaire debat ». Er stemden 109 kamerleden voor de motie (CVP, PSC, PVV, PRL en de onafhankelijken Delahaye en Nols), drie leden stemden tegen (Vlaams Blok en RAD-UDRT) en er waren vier onthoudingen : één wegens stemafspraak en drie principiële van de PRL'ers Defraigne, Militis en Mundeleer.

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

C. GOL NEEMT ONTSLAG.

Met de stemming was de politieke storm niet geluwd. 's Anderendaags reeds trad PRL-voorzitter Michel de verklaring van Poswick bij en zei hij te hopen dat Nothomb alsnog van mening zou veranderen. Nothomb liet weten minder dan ooit aan aftreden te denken.

Nog een dag later, op maandag 15 juli, bood vice-premier en minister van Justitie, Institutionele Hervormingen en Buitenlandse Handel Jean Gol totaal onverwacht in een brief aan eerste-minister Martens zijn ontslag aan. Gol zei dat hij zich niet kon neerleggen bij « de onverantwoorde weigering van de minister van Binnenlandse Zaken om zijn politieke verantwoordelijkheid op te nemen ».

Premier Martens bracht onmiddellijk het staatshoofd op de hoogte ; de Koning hield zijn antwoord in beraad. In de politieke wereld werd met verstomming op het nieuws gereageerd. De PRL beklemtoonde dat het om een persoonlijke beslissing van Gol ging. PSC-voorzitter Deprez noemde de houding van Gol onbegrijpelijk en een politiek maneuver. De voorzitters van CVP en PVV zeiden dat Gols beslissing geen gevolgen mocht hebben voor de hele regering.

Na de middag voerde eerste-minister Martens afzonderlijke gesprekken met Gol, PRL-voorzitter Michel, de vice-premiers Grootjans (PVV) en Nothomb (PSC) en minister Dehaene (CVP). In de vooravond kwam het verruimde uitvoerend bureau van de PRL bijeen dat de beslissing van Gol eenparig goedkeurde. Alle liberale ministers verklaarden zich solidair met « hun voorman ». De PRL wachtte op een « nieuw feit » — het ontslag van Nothomb — om haar houding te herzien.

's Anderendaags, 16 juli, kwam de ministerraad bijeen. Na afloop daarvan trok premier Martens naar het Paleis om het ontslag van de regering aan te bieden. De Koning hield het ontslag in beraad. Hij raadpleegde de ontslagnemende ministers Gol, Nothomb, Dehaene en Grootjans en nadien premier Martens. Omstreeks 17 u 30 deelde het Paleis mee dat het staatshoofd het ontslag van de regering niet aanvaardde.

Eerste-minister Martens verduidelijkte onmiddellijk nadien dat de regering, waarvan de samenstelling ongewijzigd bleef, zou aanblijven tot de vervroegde verkiezingen van 13 oktober (normaal hadden zij op 8 december moeten plaatsvinden) en alleen nog maar een minimumprogramma zou afwerken, met name de sociale en fiscale wet (die inmiddels elk reeds in één van beide Kamers waren goedgekeurd) en een verklaring tot herziening van de Grondwet. Op 18 juli kwam Martens met een regeringsmededeling voor het parlement waarin hij het

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

vertrouwen vroeg om dat beperkte programma uit te voeren. De Kamer gaf op 19 juli voor de laatste keer het vertrouwen aan Martens V, de Senaat deed op 20 juli hetzelfde.

4. De parlementsverkiezingen van 13 oktober 1985.

A. TOCH GEEN GRONDWETSHERZIENING.

In het vertrouwensdebat van half juli was heel wat te doen over de grondwetsherzieningsprocedure. Het was bekend dat de PSC een resoluut tegenstander was van de herziening van grondwetsartikel 59*bis* die de overdracht van de onderwijsbevoegheid naar de gemeenschappen zou moeten mogelijk maken. Die « federalisering van het onderwijs » werd door de vier grote Vlaamse partijen sedert lang gevraagd ; PS en ook PRL waren er eveneens voorstander van, zij het niet in gelijke mate of onder dezelfde voorwaarden.

Om te voorkomen dat artikel 59*bis* door het veto van de PSC niet in de herzieningsverklaring zou worden ingeschreven, stelden de oppositiepartijen (SP, VU en PS) premier Martens voor een zgn. wisselmeerderheid aan te bieden. Martens verdedigde de stelling dat een herzieningsverklaring niet met een wisselmeerderheid tot stand kan worden gebracht, omdat de herzieningsverklaring niet door een ontslagnemende regering kan worden mede-ondertekend (Martens hield dus rekening met het ontslag van de PSC-ministers en erkende hun « vetorecht »). De oppositie voerde aan dat het ondenkbaar zou zijn dat de Koning een door een democratische meerderheid goedgekeurde herzieningsverklaring niet zou ondertekenen.

Uit persindiscreties bleek dat de eerste-minister tijdens de vakantie een uitweg zocht in de koppeling van de herziening van artikel 59*bis* aan die van artikel 17 over de onderwijsvrijheid en van artikel 107*ter* over het Arbitragehof, ten einde de PSC grondwettelijke en afdwingbare waarborgen te geven tegen de door haar gevreesde discriminatie van het vrij (katholiek) onderwijs in een door de linkerzijde gedomineerd Wallonië. Een andere mogelijkheid was de vervanging van de PSC-ministers door Franstalige liberalen om de grondwettelijk voorgeschreven taalpariteit na te leven.

De PSC nam echter geen vrede met de voorgestelde grondwettelijke waarborgen ; het was de Franstalige christen-democraten vooral te doen over financiële garanties, aangezien de federalisering van het onderwijs een herschikking van de budgettaire middelen ten voordele van het Nederlandstalig onderwijs tot gevolg zou hebben. PRL-voorzitter Michel

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

zei dat niet op zijn partij moest worden gerekend om de eventueel ontslagnemende PSC-ministers te vervangen. Van hun kant wezen de Vlaamse liberalen de her en der geopperde idee af, alleen grondwetsartikel 131 te herzien. Dat artikel regelt de herzieningsprocedure en een wijziging ervan zou die procedure aanzienlijk moeten versoepelen, met name door de voorafgaande herzieningsverklaring en parlementsontbinding te schrappen ; de Grondwet zou daardoor permanent herzien kunnen worden. De CVP, ten slotte, weigerde mee te werken aan een herzieningsprocedure wanneer artikel 59*bis* niet voor herziening in aanmerking zou komen.

In die omstandigheden kon premier Martens op een extra-kabinetsraad alleen maar de impasse vaststellen (2 september). Nog diezelfde avond bracht hij bij het staatshoofd verslag uit en stelde de Koning voor de Kamers te ontbinden, zonder dat de regering ontslag nam. De vorst ging met dat voorstel akkoord. Het ontbindingsbesluit van 2 september verscheen in de tweede uitgave van het *Belgisch Staatsblad* van 3 september. Het nieuw te kiezen parlement zou derhalve geen grondwetgevende bevoegdheid hebben.

B. DE VERKIEZINGSCAMPAGNE.

De campagne voor de parlementsverkiezingen van 13 oktober werd gedomineerd door de vraag of de aftredende coalitie haar parlementaire meerderheid zou kunnen behouden. Christen-democraten en liberalen lieten er immers geen twijfel over bestaan dat zij in dat geval verder aan de macht wilden blijven.

Het herstelbeleid dat de regering-Martens V had gevoerd en de eventuele voortzetting ervan vormden dan ook het hoofdthema van de campagne. Strijdpunten als de rakettenkwestie of de communautaire « contentieux » speelden nauwelijks mee, ook al zegden de Vlaamse socialisten dat een regering met de SP « een regering zonder raketten » zou zijn.

Aan de zijde van de meerderheid trok de CVP met aftredend premier Martens als boegbeeld naar de stembus. « Geen ommekeer », zo luidde de slogan op de affiches. Martens bracht de boodschap dat drie vierde van de weg was afgelegd en vroeg het vertrouwen om het gevoerde beleid voort te zetten.

De PVV benadrukte eveneens de noodzaak het beleid voort te zetten. De liberale partij diende zich aan als de « beste waarborg » om de socialisten in de oppositie te houden en de belastingverlaging onverkort uit te voeren.

Aanvankelijk zou de SP de slogan « Werk, vrede, rechtvaardigheid » op haar affiches aanbrengen, maar op het laatste ogenblik beslisten de Vlaamse socialisten het « Geen ommekeer » van antwoord te dienen en

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

« Als je wil dat het verandert » aan hun slogan toe te voegen. Aldus speelde de SP in op de CVP-campagne en droeg zij mede bij tot de polarisering van de stembusslag.

Voor de VU, die campagne voerde onder de slogan « Meer werk en minder lasten in een vrij Vlaanderen », was het in die omstandigheden niet gemakkelijk om haar verkiezingsboodschap en haar « derde weg » aan de man en vrouw te brengen.

In het Franstalige landsdeel was de campagne minder gepolariseerd. De PS, die haar bereidheid om weer te regeren nooit had weggestoken, stelde zich gematigder op dan de Vlaamse socialisten. Er werd vooral strijd geleverd voor de « erfenis » van het RW, dat niet meer aan de verkiezingen deelnam, en van het FDF dat op de terugweg was (voor meer bijzonderheden, zie hoofdstuk 10 : de evolutie in de partijen).

Een paar dagen vóór de verkiezingen pakte het weekblad *Knack* uit met een opiniepeiling naar de kiesintenties. Het blad wilde daarmee doelbewust de wet van 18 juli 1985 overtreden. Die wet bevatte niet alleen bepalingen omtrent de gegevens die de publikatie van een peiling moeten vergezellen, maar verbood ook electorale peilingen te publiceren tijdens de maand die aan verkiezingen voorafgaat. Het blad is evenwel niet vervolgd geworden.

C. UITSLAG.

Tegen de opiniepeilingen en de algemene verwachting in, kwam de rooms-blauwe coalitie niet alleen behouden maar zelfs licht versterkt uit de verkiezingsstrijd.

De CVP won zes kamerzetels, evenveel als de PVV er verloor. De PRL won wel stemmen maar geen zetels, de PSC sleepte twee bijkomende kamerzetels in de wacht. De coalitie beschikte zodoende over 115 van de 212 Kamerzetels, tegenover 113 in het vorige parlement.

De socialisten boekten eveneens vooruitgang. De SP won zes kamerzetels bij, maar de PS kon haar stemmenwinst niet in zetelwinst omzetten. De Volksunie leed een zware nederlaag en verloor vier van de twintig kamerzetels. De vooruitgang van de Groenen was minder groot dan verwacht : Agalev won twee kamerzetels en Ecolo drie. De communisten verdwenen uit het parlement. Het FDF brokkelde verder af en behield nog maar drie van de zes kamerzetels. RAD-UDRT viel van drie op één kamerzetel terug (zie *Res Publica,* 1986, n^{r} 2).

Zoals in 1978 en in 1981, zorgde de zgn. apparentering ook nu weer voor een verrassing. In het Waalse kiesarrondissement Nijvel werd een Volksunie-senator, Toon van Overstraeten, verkozen. Dat Van Overstraeten meteen lid werd van de Waalse Gewest- en de Franse Gemeenschapsraad zou nog voor incidentrijke gebeurtenissen zorgen (zie hoofdstuk 5).

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

Op 14 november werd Jean Defraigne (PRL) opnieuw tot kamervoorzitter verkozen. De Senaat duidde op 26 november opnieuw Ward Leemans (CVP) tot voorzitter aan.

5. De start van Martens VI.

A. DE REGERINGSVORMING (19).

Zoals dat gebruikelijk is, bood premier Martens daags na de verkiezingen het ontslag van zijn regering aan. Het werd door de Koning aanvaard (20). Het staatshoofd begon onmiddellijk zijn raadplegingen en ontving de voorzitters van Kamer en Senaat, de partijvoorzitters, de leiders van de werkgevers- en werknemersorganisaties en de gouverneur van de Nationale Bank.

Dat er een heruitgave zou komen van het christendemocratisch-liberaal kabinet stond zo goed als vast. Het wekte dan ook geen verbazing dat de Koning al op 16 oktober aftredend premier Wilfried Martens verzocht een nieuwe regering te vormen. Martens aanvaardde de opdracht. Op 17 oktober deelde de formateur mee dat hij onderhandelingen zou aanknopen met de christen-democraten en de liberalen. Hij onderstreepte de absolute noodzaak voorrang te geven aan de voortzetting van het sociaal-economisch herstelbeleid en sloot bijzondere machten niet uit.

Het formatieberaad begon op 21 oktober met de lezing van een sociaal-economische nota van de formateur, waarin o.m. sprake was van het terugdringen van het begrotingstekort tot 7 % van het BNP tegen eind 1987 door o.m. 70 miljard nieuwe besparingen te verwezenlijken in twee jaar — een cijfer dat later zou aangroeien tot meer dan 200 miljard.

Het duurde tot 22 november eer het beraad kon worden afgerond met een globaal akkoord over het regeerprogramma. De niet-sociaal-economische materies, zoals de staatshervorming en het buitenlands beleid, werden op amper één dag afgehandeld.

Op 24 november zetten de partijcongressen het licht op groen voor de voortzetting van de christendemocratische-liberale coalitie. Bij de CVP stemde één van de ca. 1.200 congressisten tegen het regeerakkoord en waren er acht onthoudingen. Van de ruim 600 PVV-afgevaardig-

---

(19) Voor meer bijzonderheden verwijzen wij naar de bijdrage van M. Platel in dit nummer.

(20) Toen het ontslagbesluit in het *Staatsblad* van 30 november verscheen, bleek dat de Koning het ontslag van premier Martens zelf niet had aanvaard. Waarnemers zagen daarin een uitzonderlijke blijk van waardering. Een precedent deed zich in 1977 met eerste-minister Tindemans voor.

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

den stemden er twee tegen en onthield er zich één. Bij de PSC waren er enkele onthoudingen, bij de PRL welgeteld één.

De nieuwe regering werd op 28 november beëdigd. Het meest opvallende in de samenstelling (zie bijlage I) was de vervanging van de PVV'er Frans Grootjans, die geen minister meer wenste te zijn, door zijn partijvoorzitter Guy Verhofstadt. Er waren vijftien ministers, evenveel als in de vorige regering, en dertien staatssecretarissen, drie meer dan onder Martens V.

B. REGERINGSVERKLARING EN INVESTITUURDEBAT.

Op 29 november las premier Martens in het parlement de regeringsverklaring voor (21).

Martens zei dat in België te lang werd gewacht met maatregelen tegen de economische crisis en dat het herstel niet voltooid is. De regering is vastbesloten de uitdaging van de werkloosheid en van het terrorisme en banditisme kalm maar vastberaden te beantwoorden. « Zij zal verder voorrang geven aan het sociaal-economisch herstelbeleid, met als voornaamste oogmerk de werkgelegenheid. Zij zal hierbij voortbouwen op de resultaten die door de vorige regering werden bereikt ».

Om de resultaten van vier jaar herstelbeleid veilig te stellen, zal het concurrentievermogen van de ondernemingen worden gehandhaafd, zal de strijd tegen de inflatie worden voortgezet en blijft een positief saldo op de betalingsbalans noodzakelijk, zonder dat daarbij mag worden vervallen in een deflatoire economie.

« De vernieuwing van de bedrijven », zo vervolgde Martens, « en het aantrekken van nieuwe investeringen, zowel Belgische als vreemde, zullen aangemoedigd worden onder meer door het scheppen van een gunstiger fiscaal klimaat ».

« Het netto te financieren saldo van de Schatkist dat werd teruggeschroefd van 13 % van het BNP tot minder dan 11 % in 1985, zal verder worden verminderd tot 7 % van het BNP op het einde van deze legislatuur. Het grootste deel van de inspanning zal worden geleverd tijdens de begrotingsjaren 1986 en 1987, zodat voor de begroting 1987 het netto te financieren saldo teruggebracht wordt tot 8 % van

(21) Diezelfde dag vesrcheen in de *Financieel Ekonomische Tijd* een opvallend interview met VBO-voorzitter Leysen. Hij zei dat het kabinet-Martens V geen echte sanering heeft gebracht, maar enkel een aftopping van het overheidstekort die niet bereikt werd met besparingen maar met lastenverhogingen en truuks. Volgens Leysen was het einde van de tunnel nog niet in zicht en moest nog 95 % van de weg afgelegd worden.

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

het BNP. Het geheel van de beslissingen die nodig zijn voor de begrotingssanering van de jaren 1986 en 1987 zullen aan het parlement worden medegedeeld in de Algemene Toelichting bij de Begroting van ontvangsten en uitgaven voor het begrotingsjaar 1986. Zij zullen technisch uitgewerkt worden vóór einde juli 1986 ».

« De snelle en coherente uitvoering van deze beslissingen, hun opvolging en hun aanpassing verantwoorden de vraag van de regering aan het parlement om aan de Koning de nodige bijzondere machten toe te kennen tot op het einde van de werkzaamheden van de budgetcontrole van 1987, d.w.z. tot op 31 maart 1987. Bij de voortzetting van die inspanning tot sanering van de openbare financiën, zal de regering niet naar gemakkelijkheidsoplossingen grijpen. Inderdaad, noch de fiscale noch de parafiscale druk zullen onder deze legislatuur worden verhoogd. Evenmin zullen nieuwe overheidsheffingen worden ingevoerd of bestaande verhoogd. Integendeel zal het meerjarenplan tot vermindering van de belastingen worden uitgevoerd. »

Martens zei dat de vrijwaring van het stelsel van sociale zekerheid voor de regering een prioritaire doelstelling is. Wel moest het stelsel hervormd worden om beter te beantwoorden aan de veranderende noden en aan de financiële mogelijkheden van de economie en van de overheidsfinanciën.

De regering zal streven naar een vermindering van de jongerenwerkloosheid met ten minste 50.000 eenheden, o.m. door een specifieke vermindering van de arbeidskosten en de verbetering van de vormingsmogelijkheden. Tussen maart en juli 1986 zal de regering met de sociale gesprekspartners overleg plegen over de maatregelen om de concurrentiekracht van de ondernemingen te handhaven, de werkgelegenheid en de soepele werking van de arbeidsmarkt te bevorderen, alsook over de inkomensvorming en de koopkracht.

In de regeringsverklaring kondigde de eerste-minister voorts aan :

— Met het oog op een objectieve informatie zal de regering op het vlak van de audio-visuele media een stelsel van mededinging waarborgen, o.m. door via de handelsreclame ruimte te scheppen voor het particulier initiatief.

— De regering zal bijkomende maatregelen treffen voor de veiligheid van de burgers.

— De regering zal een kader scheppen waardoor in elk departement van Nationale Opvoeding dat dit wenst, het pedagogisch en administratief beheer van het rijksonderwijs zal kunnen worden overgedragen aan een Autonome Raad die door geen enkele strekking zal kunnen worden gedomineerd.

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

— Het voortzetten, aanpassen en verbeteren van de staatshervorming zullen worden voorbereid in het Studiecentrum voor de Hervorming van de Staat.
— De regering zal waarborgen uitwerken voor een gelijkwaardige behandeling van alle onderwijsnetten, die elke overdracht van de onderwijsbevoegdheid aan de Gemeenschappen moet voorafgaan. Op grond van het in haar schoot bereikt akkoord zal zij een ontwerp van verklaring tot herziening van de Grondwet indienen om de verwezenlijking van deze hervorming mogelijk te maken.
— De regering bevestigt de mededeling van 15 maart 1985 betreffende de kruisraketten op Belgisch grondgebied.

In de Kamer begon het investituurdebat op 4 december. De oppositie viel scherp uit naar de bijzondere machten die het kabinet vroeg, maar ook binnen de meerderheid was daar weinig enthousiasme voor. Uit het debat bleek ook dat het onderwijsbeleid een gevoelsgeladen materie bleef. PVV-fractieleider Beysen eiste voor zijn partij een « fundamentele medezeggenschap » op. Hij vertolkte daarmee de bezwaren die op het PVV-congres waren geuit tegen het feit dat het Nederlandstalig onderwijsdepartement weer in handen van een christen-democraat zou komen, wat inmiddels was geschied. Nog vóór de eindstemming sloten CVP en PVV een protocol over het onderwijsbeleid, waarin de oprichting werd aangekondigd van een voorlopige bestuurscommissie voor het rijksonderwijs, paritair samengesteld uit CVP'ers en PVV'ers, die in afwachting van de oprichting van de Autonome Raad de dossiers m.b.t. het rijksonderwijs in Vlaanderen zou behandelen.

Op 7 december kreeg de regering-Martens VI het vertrouwen van de Kamer. Er waren 114 stemmen voor (CVP, PSC, PVV, PRL, UDRT en Nols, die toen nog onafhankelijk was) en 93 tegen. Vóór de stemming verklaarde eerste-minister Martens dat de eerste zes maanden van de regeerperiode beslissend zouden zijn. Op 10 december schonk ook de Senaat zijn vertrouwen aan de regering, met 99 stemmen voor (de vier meerderheidspartijen), 73 tegen en één onthouding wegens stemafspraak.

C. NAAR BIJZONDERE MACHTEN.

Het nieuwe kabinet maakte het verslagjaar rond met de voorbereiding van de bijzondere-machtenwet en de begroting voor 1986.

Op 11 december schreven de voorzitters van Kamer en Senaat, Jean Defraigne resp. Ward Leemans, een brief naar de premier waarin zij hun bezorgdheid uitten over de bijzondere machten die de regering van

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

plan was te vragen. Zij drongen er op aan, dat de regering de ontwerpwetsbesluiten, na het advies van de Raad van State, bij het bureau van de Kamers zou indienen en dat zij het wetsbesluit ten vroegste acht dagen na die indiening zou nemen. De premier beloofde de vraag te onderzoeken en daarover ook overleg te plegen met de fractievoorzitters.

Op 20 december ging de kabinetsraad akkoord met het voorstel van de premier om de fractieleiders van de meerderheid in Kamer en Senaat zo nauw mogelijk te betrekken bij het afbakenen van de terreinen van de bijzondere machten, het tot stand komen van de wetsbesluiten, de parlementaire controle daarop en de bekrachtiging ervan. Met de fractieleiders bereikte de premier op 23 december een akkoord over de procedure. Martens ging de formele verbintenis aan de wetsbesluiten acht dagen vóór de publikatie bij het parlement in te dienen. De parlementsleden zouden de besluiten dan kunnen toetsen aan de biezondere-machtenwet en de begrotingstoelichting, en ze desgevallend op het legistieke vlak kunnen amenderen. Over de grond van de zaak zullen zij zich niet kunnen uitspreken.

De opstelling van de bijzondere-machtenwet verliep niet vlot. De PVV was gekant tegen bijzondere machten voor de verlaging van de zgn. fiscale voordelen (belastingaftrekken), minister van Justitie Gol wilde dan weer bijzondere machten voor het veiligheidsbeleid. De regering hakte op 24 december de knoop door: de fiscale uitgaven en de veiligheidsmaatregelen zouden in één afzonderlijk wetsontwerp worden opgenomen (later zou er een ontkoppeling komen), samen met de rechten van de belastingplichtige. Die dag werd het ontwerp van biezondere-machtenwet goedgekeurd en voor advies naar de Raad van State gestuurd.

Over de begroting werd alleen bekend dat het tekort voor 1985 niet 495 maar ruim 540 miljard zou bedragen. Het eigenlijke begrotingwerk zou maar in 1986 beginnen.

D. NIEUWE EXECUTIEVEN

Samen met de Kamer en de Senaat en met de vorming van het kabinet-Martens VI, werden de gewest- en gemeenschapsraden vernieuwd en werden er nieuwe executieven gevormd. In tegenstelling tot de periode 1981-1985, toen de executieven krachtens de wet van 8 augustus 1980 evenredig waren samengesteld, gebeurde de samenstelling nu op basis van het meerderheidsbeginsel. Onmiddellijk na de verkiezingen van 13 oktober bleek al dat christen-democraten en liberalen ook op het gewest- en gemeenschapsniveau samen wilden besturen.

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

In de Vlaamse Raad beschikten CVP en PVV met 107 van de 185 zetels over een comfortabele meerderheid. Op 6 november gingen beide partijen aan de formatietafel zitten. Het formatieberaad duurde tot 21 november. De Vlaamse Raad, die op 3 december Frans Grootjans (PVV) tot voorzitter had verkozen, kwam op 10 december bijeen om de negen leden van de Vlaamse regering officieel aan te duiden : zes CVP'ers en drie liberalen (zie bijlage II). Op 11 december legde voorzitter Geens de eed af in handen van de Koning en werden de bevoegdheden verdeeld.

In het Waalse Gewest lagen de politieke kaarten helemaal anders. De Waalse Gewestraad telde 104 leden. Daarvan behoorden er 52 tot de PSC en de PRL, waren er 51 socialisten en Groenen en was het laatste lid de in Nijvel verkozen VU-senator Toon van Overstraeten.

PSC en PRL raakten het op 26 november eens over een « loyauteitspact » voor acht jaar — het zou in 1986 ondertekend worden — om samen het Waalse Gewest en de Franse Gemeenschap te besturen. Zij verklaarden wel bereid te zijn een derde partner bij dat bestuur te betrekken, maar geen van de andere partijen voelde daar iets voor.

In die omstandigheden zat er voor beide partijen niets anders op dan Van Overstraeten uit de Waalse Gewestraad te zetten. Dat gebeurde tijdens een bijzonder woelige vergadering op 27 november, onder het voorzitterschap van ouderdomsdeken Clerdent (PRL). Toen na urenlange discussies de PS, Ecolo en Van Overstraeten zelf de zaal hadden verlaten, beslisten de 52 overblijvende leden de geloofsbrieven van de VU-senator niet te valideren. Daarop verkozen zij de liberaal Charles Poswick tot voorzitter van de Waalse Gewestraad en werden de zes leden van de Waalse gewestregering aangeduid, drie christendemocraten en drie liberalen (zie bijlage II).

Alweer onder het voorzitterschap van Clerdent, weigerde ook de Franse Gemeenschapsraad op 3 december de geloofsbrieven van Van Overstraeten te valideren. De beslissing werd genomen door de PSC-PRL-meerderheid en de vier FDF'ers ; Ecolo stemde tegen, de PS had de zaal verlaten. De PSC'er Jean-Pierre Grafé werd tot voorzitter van de Raad verkozen. Ook werden de drie leden van de Franse gemeenschapsregering aangeduid (twee PRL, één PSC ; zie bijlage II).

Op 11 december legden de voorzitters van de Waalse gewest- en Franse gemeenschapsregering, Melchior Wathelet resp. Philippe Monfils, de eed af in handen van de Koning. In de voorafgaande dagen was herhaaldelijk de vraag gesteld of de Koning en dus ook de regering de aanduiding tot voorzitter van de Waalse gewestregering van Wathelet konden bekrachtigen, gezien de twijfelachtige omstandigheden waarin de leden van de executieve waren aangeduid. Informeel zou premier

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

Martens er de PSC en de PRL op gewezen hebben dat de meerderheid waarmee de executieve was verkozen nogal betwistbaar was, maar officieel nam hij het standpunt in dat de nationale regering geen controle kon uitoefenen op de beslissingen van de voorzitter van de Waalse Gewestraad. Aangezien voorzitter Poswick de aanduiding van de leden van de executieve in overeenstemming met de wet had bevonden en er dus was van uitgegaan dat 52 leden de meerderheid vormen, stond niets de eedaflegging bij de Koning in de weg.

6. **Buitenlands en defensiebeleid.**

A. BUITENLANDSE BETREKKINGEN.

Zaïre. Koning Boudewijn, koningin Fabiola en minister van Buitenlandse Betrekkingen Tindemans woonden op 30 juni in Kinshasa de viering bij van de 25ste verjaardag van de Zaïrese onafhankelijkheid. De Koning, die sinds 1970 niet meer in de oud-kolonie was geweest, kreeg er een bijzonder hartelijk onthaal, zowel van de bevolking als van president Mobutu. In een tafelrede benadrukte Mobutu de persoonlijke vriendschap tussen hem en de Koning en de historische en bevoorrechte banden tussen België en Zaïre. In een meer afstandelijke toespraak wees Boudewijn op de noodzaak de mensenrechten te respecteren en noemde hij zijn aanwezigheid een waarborg voor de toekomst van de goede verstandhouding tussen beide landen (22).

's Anderendaags maakte het staatshoofd een korte reis door het Zaïrese binnenland. In het kader van het bezoek kwam de gemengde Belgisch-Zaïrese Commissie bijeen. Er werden afspraken gemaakt over samenwerking op het vlak van het verkeer en de communicatie.

Op 26 juli raakte bekend dat de Belg Ronald van den Bogaert op 18 juli bij zijn aankomst op de luchthaven van Kinshasa was aangehouden. Van den Bogaert was als ambtenaar bij het Europees Parlement verbonden aan de socialistische fractie; hij was ook lid van de Zaïrecommissie van de SP. Bij zijn aanhouding was hij in het bezit van « opruiende documenten en geluidsbanden om de subversie in Zaïre aan te wakkeren », aldus de officiële beschuldiging.

Rond de motieven van de reis van Van den Bogaert naar Zaïre en de omstandigheden waarin hij werd aangehouden, hing van meetaf een

---

(22) De koelheid van de toespraak lokte kritiek uit in Belgische Mobutu-gezinde kringen. Minister Tindemans, die hiervoor verantwoordelijk werd gesteld, maakte duidelijk dat de regering de politieke verantwoordelijkheid voor de toespraak had aanvaard, maar ze zelf niet geschreven had.

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

nevel van waasheid. Op 2 augustus zei prof. Dikonda, de leider van de verboden oppositiebeweging UDPS en een vriend van de arrestant, in Brussel dat hij op de hoogte was van diens reis naar Zaïre. De SP zat met de affaire verveeld. De partij protesteerde weliswaar tegen de arrestatie, maar was duidelijk verrast door het optreden van haar militant en drong aan op discretie.

Op 6 september begon in Kinshasa het proces tegen Van den Bogaert. Het kreeg een onverwachte wending toen de openbare aanklager een bijkomende aanklacht formuleerde, nl. samenzwering tegen de Zaïrese Staat. De aanklager eiste dertien jaar gevangenisstraf. Op 14 september werd Van den Bogaert door het Hof voor de Staatsveiligheid tot tien jaar hechtenis veroordeeld wegens het bezit van opruiende propaganda en samenzwering tegen de veiligheid van de Staat. Twee dagen later diende hij een gratieverzoek in, dat de steun kreeg van de Belgische regering.

In eigen land oefende de SP kritiek uit op de « te lakse houding van de Belgische overheid ». Buitenlandse Zaken repliceerde dat er tientallen meestal discrete stappen werden gezet om Van den Bogaert vrij te krijgen of ten minste zijn lot te verzachten.

Ook na de veroordeling zette de regering haar « stille diplomatie » voort. Zo voerde minister Tindemans in de marge van de Algemene Vergadering van de UNO gesprekken met zijn Zaïrese collega Mokolo. De zaak kwam ook ter sprake tijdens het bezoek van Tindemans aan Kinshasa op 23-24 november, toen hij de viering van de 20ste verjaardag van het Mobutu-regime bijwoonde (23). De hoop dat Van den Bogaert bij die gelegenheid gratie zou krijgen of nadien met Kerstmis zou worden vrijgelaten, bleek ijdel. Van den Bogaert zou pas in het voorjaar 1986 vrijgelaten worden.

Azië. Premier Martens reisde van 13 tot 25 april naar het Verre Oosten voor een officieel bezoek aan de Volksrepubliek China en Thailand. In Peking ondertekende hij bilaterale verdragen ter vermijding van dubbele belasting en inzake samenwerking bij het vreedzaam gebruik van kernenergie. Ook werd een nieuwe lening van Staat tot Staat (300 miljoen) toegekend.

Naar aanleiding van dat bezoek maakte de Belgische ambassadeur in Peking, Jan Hollants van Loocke, in een brief aan minister van Buitenlandse Betrekkingen Tindemans zijn beklag over de (te) talrijke bezoeken van Belgische politici aan de Volksrepubliek.

---

(23) Tindemans ondertekende toen een akkoord met Mokolo dat de Zaïrese kredietlijn bij de Nationale Bank van België verhoogde van 1,5 tot 2,5 miljard F.

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

Zuid-Afrika. Op 29 juli veroordeelde de regering andermaal het Zuidafrikaanse apartheidsbewing en vroeg zij de onmiddellijke opheffing van de door Pretoria uitgeroepen noodtoestand. Ook werd beslist dat minister Tindemans zijn EG-collega's een achttal maatregelen zou voorstellen als protest tegen het apartheidsbeleid. Het terugroepen van de ambassadeur werd niet overwogen, maar de uitvoer naar Zuid-Afrika zou verder worden bemoeilijkt doordat de Delcrederedienst geen verzekeringen voor lange en middellange termijn meer mocht aanvaarden.

In uitvoering van de EG-protestmaatregelen besliste de regering op 13 september de accreditatie van de Zuidafrikaanse militaire attaché in België niet te verlengen.

Nederland. In het kader van de voorgenomen uitbreiding van de territoriale wateren tot 12 mijl werden met Nederland onderhandelingen aangeknoopt met het oog op het sluiten van een bilateraal verdrag, omdat de Scheldemonding op Nederlands grondgebied ligt.

Op 5 februari werden in Den Haag twee Belgisch-Nederlandse verdragen ondertekend. Ze hadden betrekking op de drinkwaterlevering aan Zeeuws-Vlaanderen als compensatie voor de verzilting van het kanaal Gent-Terneuzen resp. op de verbreding van dat kanaal.

Met zijn Nederlandse ambtgenoot Van den Broek stuurde minister Tindemans op 2 oktober een brief naar de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, George Shultz, met het verzoek een NAVO-ministerraad te beleggen in voorbereiding van de topontmoeting van 18-19 november tussen president Reagan en Sovjet-partijleider Gorbatsjov. Beide landen waren wrevelig omdat de kleinere NAVO-lid-staten niet uitgenodigd waren op de Westerse Top van 24 oktober. De VS gingen op het verzoek in. De speciale NAVO-Raad vond op 15 oktober in Evere plaats.

Op 7 oktober parafeerden Tindemans en Van den Broek een intentieverklaring om in 1986 opnieuw te onderhandelen over de zgn. Waterverdragen (24). Op 18 juli had Frankrijk officieel laten weten niet bereid te zijn een stuwdam op de Houille te bouwen. België — en met name het Waalse Gewest — zouden daarom volledig zelf moeten instaan voor de regeling van het Maasdebiet en voor het zuiveren van het Maaswater.

Minister van Verkeerswezen De Croo en de Nederlandse minister van Waterstaat, Smit-Croes, ondertekenden op 23 december een overeenkomst voor de bouw van een walradarketen op de Westerschelde. De inge-

---

(24) Zie M. DEWEERDT, *op. cit.*, blz. 209-210.

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

bruikneming is voorzien voor 1990 ; de kostprijs, geraamd op 3,4 miljard, wordt voor 90 % door België gedragen.

Overige. De regering drong bij de president van Colombia aan op een snel, volledig en objectief onderzoek naar de omstandigheden waarin de Belgische pater Hubert Gillard op 10 april door Colombiaanse soldaten werd neergeschoten ; Gillard overleed op 26 oktober aan de gevolgen van zijn verwondingen.

Minister van Buitenlandse Betrekkingen Tindemans bracht in mei een bezoek aan het Nabije Oosten (Saoedi-Arabië, Jordanië en Egypte) en aan zuidelijk Afrika (Kenia, Botswana en Mozambique). Een eveneens voor mei geplande reis naar Polen werd voor onbepaalde tijd uitgesteld omdat Tindemans geen ontmoeting mocht hebben met vertegenwoordigers van de verboden vakbond Solidariteit.

President Herzog van Israël, president Habyarimana van Rwanda, president de la Madrid van Mexico, de Oostenrijkse kanselier Sinowatz en de Spaanse premier Gonzalez brachten een bezoek aan België.

Begin november knoopte België diplomatieke betrekkingen aan met Antigua.

B. LANDSVERDEDIGING.

In het jeep-dossier (25) deed zich begin 1985 een onverwachte wending voor. Op 16 januari sprongen de onderhandelingen tussen de regering en de Firma D'Ieteren, de invoerder van de Canadese Bombardier-jeep af, zonder dat er een akkoord was over de prijsaanpassing en de compensatiebestellingen. Vooral het autocarbedrijf Van Hool, dat de steun had van minister van Economische Zaken Eyskens, nam geen vrede met de compensatievoorstellen van Bombardier. Toen bleek dat de Canadese producent nog steeds geïnteresseerd was in de verkoop, aanvaardde Volkswagen-België op te treden als hoofdcontractant. Op 24 januari werd er dan toch een oplossing gevonden voor de compensatieproblemen — Van Hool kreeg de gevraagde 800 miljoen F — en op 1 februari waren de onderhandelingen volledig rond. Het contract voor de aankoop van 2.500 Bombardier-jeeps werd op 5 februari ondertekend.

De in 1984 ingevoerde vrijwillige verlenging van de dienstplicht (26) werd geen succes. In plaats van de verwachte 20 à 25 % tekende maar 11,3 % van de dienstplichtigen bij.

---

(25) *Ibidem,* blz. 206-207.
(26) *Ibidem,* blz. 207-208.

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

Om het hoofd te bieden aan het dalende aantal kandidaat-miliciens als gevolg van het lagere geboortencijfer sinds 1967 en uit besparingsoverwegingen (vanaf 1989 wordt het aantal beroepsvrijwilligers met meer dan 4.000 verminderd), werd tijdens het beraad voor de vorming van de regering-Martens VI principieel beslist de legerdienst met twee maanden te verlengen. De verlenging zou gepaard gaan met maatregelen om de discriminatie weg te werken tussen degenen die wel en zij die geen legerdienst doen. De dienstplichtverlenging, waartegen jongerenorganisaties reeds protesteerden, zou in 1987 ingaan.

Minister van Binnenlandse Zaken Nothomb vaardigde twee koninklijke besluiten uit die de toewijzing van gewetensbezwaarden aan instellingen en de erkenningsvoorwaarden van die instellingen strenger maakten. De arrondissementscommissaris kreeg de opdracht het werkvolume en de aard van het werk na te gaan en een commissie met vertegenwoordigers van diverse kabinetten moet een verdeling uitwerken van de gewetensbezwaarden over de verschillende types van instellingen. Nothomb zei het niet normaal te vinden dat instellingen er bij jongeren op aandringen om gewetensbezwaarde te worden en bij hen hun burgerdienst te doen, of dat de tewerkstelling als gewetensbezwaarde een inloopperiode in het beroepsmilieu wordt.

Op 10 september stelde minister van Landsverdediging Vreven het *Witboek van Landsverdediging* voor, het eerste sinds 1977. Luidens het *Witboek* komt België ondanks de bezuinigingen zijn NAVO-taken gewetensvol na. Het waarschuwde er wel voor dat een verdere beperking van de defensiebegroting « het steeds moeilijker zal maken de paraatstelling van de strijdkrachten in hun huidige configuratie te blijven verzekeren ».

Op 17 juli had Vreven al gezegd akkoord te gaan met het reorganisatieplan van de Landmacht dat stafchef luitenant-generaal Segers had opgesteld en op 18 april in *La Libre Belgique* was uitgelekt. Het plan voorzag in o.m. de overbrenging van drie artilleriebataljons (2A en 6A, beide Nederlandstalig, en 80A, Franstalig) uit de Bondsrepubliek Duitsland naar België, en de ontbinding van vier anti-tankbataljons (9de linie in Soest, 8ste linie in Leopoldsburg, beide Nederlandstalig, 13de linie in Marche en 2de Jagers te voet in Siegen, beide Franstalig) die over de gewone infanteriebataljons zouden worden verspreid. De reorganisatie had te maken met de vervanging van de 105-mm-door 155-mm-houwitsers.

Op 30 oktober nam de Landmacht het nieuwe communicatiesysteem RITA (Réseau intégré de transmission automatique) in gebruik. RITA is een computergestuurd systeem dat met verplaatsbare posten overal te velde verbindingen tot stand kan brengen en alle mogelijkheden van

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

de moderne telecommunicatie biedt. Het systeem is het produkt van een jarenlange Frans-Belgische samenwerking.

De kabinetsraad besliste op 17 mei een interministeriële werkgroep op te richten die de verdedigingssystemen vanuit de ruimte moet bestuderen. Bij de bespreking bleek dat de ministers het onderling niet eens waren over de eventuele Belgische deelneming aan het Strategic Defence Initiative van president Reagan. De werkgroep, voorgezeten door ambassadeur Baekelandt, had tot taak de beslissing van de Westeuropese Unie (WEU) van 23 april 1985 uit te voeren. De WEU had het aan de lid-staten overgelaten de mogelijkheid en de wenselijkheid van een participatie aan SDI na te gaan. In een latere fase zou gezocht worden naar een gecoördineerde reactie op de Amerikaanse uitnodiging aan SDI deel te nemen. Nog op 17 mei keurde de regering het vierde punt goed van het communiqué van de Nuclear Planning Group van de NAVO, dat na de vergadering van 27 maart in Luxemburg was uitgegeven (minister Vreven had toen zijn akkoord betuigd, zonder voorafgaand overleg met de regering). In dat punt zegden de NAVO-ministers van Defensie « hun steun toe aan de Amerikaanse plannen voor het technologisch onderzoek inzake SDI. Dat onderzoek is ook in het belang van de veiligheid van de NAVO en moet voortgezet worden. In deze context nemen de Defensieministers akte van de Amerikaanse uitnodiging tot de Bondgenoten om een participatie aan dit onderzoeksprogramma in overweging te nemen », aldus het communiqué. Eind 1985 zei de nieuwe minister van Landsverdediging, de Donnéa, dat er geen raamovereenkomst op komst was tussen België en de VS over medewerking van Belgische bedrijven aan het SDI-project.

In tegenstelling tot wat in 1984 was gezegd, bleek de Amerikaanse cheque van 42 miljoen F ter betaling van het VS-aandeel in de aankoop van de boor- en freesmachine van Pégard (26*bis*) nog niet aan België te zijn overgemaakt. Eerst op 20 december zei minister de Donnéa in een interview met *Le Soir* dat de cheque van 715.772 dollar op 16 december op het kabinet van Landsverdediging was aangekomen.

Op 4 januari sloot het Klein Kasteeltje zijn deuren. Drie weken later, op 28 januari, werd in Neder-over-Heembeek, in de omgeving van het Militair Hospitaal, het nieuwe Centrum voor Recrutering en Selectie (CRS) van het leger in gebruik genomen.

(26*bis*) *Ibidem*, blz. 210-212.

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

7. Staatshervorming.

Hoewel de noodzaak van een aanpassing van de staatshervorming van 1980 vrijwel niet meer wordt betwist, bleef dat dossier ook in 1985 zo goed als onaangeroerd.

In september raakte de regering-Martens V het niet eens over een verklaring tot herziening van de Grondwet (zie hoofdstuk 3). Als gevolg daarvan kregen de op 13 oktober nieuw verkozen Kamers geen grondwetgevende bevoegdheid, zodat ook van de regering-Martens VI weinig of geen vooruitgang in de staatshervorming te verwachten kon vallen.

In de zomer raakte de inhoud bekend van enkele rapporten van het in 1983 opgerichte Studiecentrum voor de Hervorming van de Instellingen (27), waarvan de werkzaamheden door de oppositie waren geboycot.

Inzake de economische en monetaire unie aanvaardde het Studiecentrum het beginsel van de financiële verantwoordelijkheid van de deelgebieden. De solidaire middelenvoorziening moet aanvullend, omkeerbaar, doorzichtig en op basis van objectieve criteria gebeuren. De monetaire politiek, het prijs- en inkomensbeleid, de fiscaliteit, de sociale zekerheid, de transregionale en internationale infrastructuur, sommige aspecten van het buitenlands economisch beleid, van het industriebeleid, van het energiebeleid en van het beleid inzake de natuurlijke rijkdommen dienen volgens het verslag nationale bevoegdheidsdomeinen te blijven (28).

In een ander rapport stelde het Studiecentrum voor dat de Senaat een ontmoetingsplaats zou worden van de centrale staat en van de deelgebieden. Het aantal senatoren zou tot een honderdtal worden beperkt, voor de helft rechtstreeks te verkiezen en voor de helft door de gemeenschapsraden. Over de bevoegdheden formuleerde het centrum twee voorstellen: een beperkte en een radicale hervorming. Die laatste hield in, dat de Senaat alleen nog maar een evocatierecht en een amenderingsrecht t.a.v. de Kamer en de Raden van de deelgebieden zou hebben (29).

In het programma van de regering-Martens VI was er sprake van de staatshervorming verder toe te vertrouwen aan een Studiecentrum voor de Hervorming van de Staat. De regering nodigde alle politieke partijen

---

(27) Zie M. DEWEERDT, « Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 1983 », in *Res Publica*, 1984, nr. 4, blz. 454.

(28) Zie *De Financieel Ekonomische Tijd*, 8 augustus 1985.

(29) *Idem*, 9 augustus 1985.

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

uit actief deel te nemen aan de werkzaamheden van het Centrum. Tijdens het investituurdebat leek premier Martens niet afkerig te staan tegenover het SP-voorstel de discussie over de staatshervorming niet in een studiecentrum maar in het parlement te voeren.

Arbitragehof.

Het in 1984 geïnstalleerde Arbitragehof (30) wees in 1985 zijn eerste arresten.

Op 5 april schorste het Hof het zgn. decreet-Coëme van de Waalse Gewestraad over de rationalisering van de distributie van gas en elektriciteit (decreet van 1 februari 1985) voor een periode van drie maanden. De regering had op 1 februari beslist tegen het decreet beroep aan te tekenen omdat de Waalse Gewestraad zijn bevoegdheden zou zijn te buiten gegaan en inbreuk zou hebben gepleegd op de gemeentelijke autonomie door de gemeenten te verplichten bij een (geografisch) welbepaalde intercommunale aan te sluiten. Op 28 juni ging het Arbitragehof over tot de vernietiging van het decreet-Coëme wegens bevoegdheidsoverschrijding.

Het verzoek van de Vlaamse regering om het zgn. decreet-Lepaffe van de Franse Gemeenschapsraad (decreet van 26 juni 1984) te schorsen, werd op 5 april verworpen. Het decreet bepaalt dat Franstalige mandatarissen buiten het Franse taalgebied niet kunnen worden verplicht een andere taal dan het Frans te gebruiken (31). Het Hof was van oordeel dat het decreet « geen moeilijk te herstellen ernstig nadeel » berokkende aan de Vlaamse Gemeenschap. Over de vraag tot vernietiging van het decreet zou het Arbitragehof pas in 1986 uitspraak doen.

Op 20 december vernietigde het Arbitragehof artikel 8B van het decreet van de Franse Gemeenschapsraad van 8 september 1981 inzake de erkenning van lokale radio- en tv-zenders in het Franstalige landsdeel. De regering had op 7 juni 1982 beroep aangetekend omdat de Raad zijn bevoegdheid zou hebben overschreden. Het Arbitragehof gaf de regering gelijk en vernietigde artikel 8B, dat uitzendingen van publicitaire en commerciële aard op de erkende lokale zenders verbood. Volgens het Hof is krachtens de bijzondere wet van 8 augustus 1980

---

(30) Zie M. DEWEERDT, « Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 1984 », in *Res Publica*, 1985, nr. 2-3, blz. 212.

(31) *Ibidem*, blz. 213-214. De Raad van State had op 31 mei beslist de behandeling van de klachten tegen burgemeester Happart van Voeren en enkele andere taaldossiers voorlopig stil te leggen, in afwachting van een uitspraak van het Arbitragehof over het decreet-Lepaffe.

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

alleen de nationale regering bevoegd het uitzenden van handelsreclame te regelen, ongeacht de aard van de omroep.

Het Arbitragehof wees op 25 oktober een principieel arrest over zijn samenstelling en werking. Het Hof telt twaalf leden : zes Nederlandstaligen en zes Franstaligen. Het wordt om beurten voorgezeten door een Nederlandstalige en een Franstalige, telkens voor één jaar. Het Hof beraadslaagt in beginsel in kamers van zeven rechters : drie Nederlandstaligen, drie Franstaligen en de dienstdoende voorzitter. Op 17 september hadden de Franse Gemeenschap en het Waalse Gewest, bij de verdere behandeling van een aantal prejudiciële taalkwesties, de samenstelling van de behandelende kamer gewraakt. Die kamer werd voorgezeten door de Vlaming Jan Delva en telde dus vier Nederlandstalige en drie Franstalige leden. Op 1 september was het voorzitterschap van het Arbitragehof overgegaan op de Franstalige Etienne Gutt. Volgens de Franse Gemeenschap en het Waalse Gewest diende de taalkundige samenstelling van de genoemde kamer daarom te worden gewijzigd.

In voltallige zitting wees het Arbitragehof op 25 oktober die stelling van de hand. Uit de wet blijkt dat de wisseling van de (taalkundige) meerderheid in de kamers van zeven leden slechts geldt voor de zaken die nieuw worden ingeleid vanaf 1 september van elk jaar. Het Hof besliste met andere woorden dat voor iedere zaak de kamer definitief is samengesteld.

Conflicten.

Tussen de nationale regering en de gemeenschapsregeringen bleef de betwisting over de vraag wie bevoegd is voor de jeugdbescherming onopgelost. De bijzondere wet van 8 augustus 1980 wijst die bevoegdheid toe aan de gemeenschappen, « met uitzondering van de aangelegenheden ressorterende onder het burgerlijk recht, het strafrecht of het gerechtelijk recht ».

De Raad van State had op 26 oktober 1984 advies uitgebracht over drie ontwerp-teksten tot wijziging van de wet van 8 april 1965 op de jeugdbescherming : een nationaal ontwerp van minister van Justitie Gol, een ontwerp van Vlaams gemeenschapsminister Steyaert en een ontwerp van de Franse gemeenschapsminister Monfils. In het advies gaf de Raad van State een zeer beperkte omschrijving van het begrip « persoonsgebonden materies ». Fundamenteel daarbij is volgens de Raad van State « de communicatie van de burger met de instellingen ». De Raad leidde daaruit af, dat men aan de burger wel rechten kan verlenen maar geen verplichtingen kan opleggen. Voorts erkende de Raad de nationale bevoegdheid over elke aangelegenheid — ook als die per-

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

soonsgebonden is — die valt onder het burgerlijk, gerechtelijk of strafrecht. De Gemeenschappen voerden aan dat het bij de jeugdbescherming niet om recht maar om pedagogische dwang gaat.

Op 9 januari 1985 besliste de Vlaamse regering een commissie op te richten die haar een advies moest geven over de bevoegdheid van de gemeenschappen inzake de persoonsgebonden materies. De commissie, voorgezeten door prof. Rimanque, werd op 18 januari geïnstalleerd en bracht eind maart haar advies uit. Volgens de commissie zijn persoonsgebonden aangelegenheden « alle vormen van sociale interactie die het welzijn van de menselijke persoon beogen, voor zover die betrekking heeft op zijn persoonlijke leefwereld ». Zij was eveneens van oordeel dat de gemeenschappen in beginsel niet onbevoegd zijn verplichtingen op te leggen aan private natuurlijke personen.

Gewapend met dat advies, besliste de Vlaamse regering het ontwerpdecreet op de bijzondere jeugdzorg toch bij de Vlaamse Raad in te dienen. De Raad keurde het ontwerp op 27 juni goed, maar uitvoeringsbesluiten bleven wegens het slepende bevoegdheidsconflict uit.

Op 30 januari besliste de Vlaamse regering een belangenconflict in te leiden omdat een Vlaams bedrijf, dat door Openbare Werken was aangeduid om een brug te bouwen in La Louvière, van het Waalse Gewest geen bouwvergunning kreeg. De vergunning zou wel worden afgeleverd aan een Waals consortium. De zaak kwam ter sprake op het Overlegcomité regering-executieven, maar omdat de aanbestedingstermijn inmiddels was verstreken, moest de aanbestedingsprocedure worden overgedaan.

Op 9 mei werd in de Senaat de stemming over de begroting van Verkeerswezen verdaagd, nadat De Bondt (CVP) een amendement had ingediend om de personeelskredieten van de nationale administratie voor toerisme over te dragen aan de gemeenschappen, die voor het toerisme bevoegd zijn. Twee weken later (23 mei) verwierp de Senaat het amendement, nadat senator de Serrano (CVP) had meegedeeld dat de Koning een K.B. had ondertekend waarbij minister van Verkeerswezen De Croo zijn bevoegdheid over toerisme volledig aan de gemeenschappen overdroeg, op de vertegenwoordiging in het buitenland en het statuut van de reisbureaus na. Op 24 juli besliste de Vlaamse regering bij de Raad van State beroep aan te tekenen tegen dat K.B., « dat een dienst in stand houdt die belast is met gemeenschapsbevoegheden ». Het probleem over de toeristische bevoegdheid was dus nog niet van de baan. Van haar kant vocht de nationale regering bij het Arbitragehof het decreet van de Vlaamse Raad van 20 maart 1984 inzake het statuut van logiesverstrekkende bedrijven aan. De regering wilde het

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

decreet ten dele laten vernietigen, omdat het brandbeveiligingsnormen bevat die een nationale bevoegdheid zijn.

Op 29 april riep de Vlaamse Raad eenparig een belangenconflict in tegen een ontwerp-decreet van de Waalse gewestregering op de bescherming van het oppervlaktewater. Het ontwerp voerde een Waalse taks in van drie frank per « uitgevoerde » kubieke meter oppervlakte- en grondwater dat drinkbaar is of kan worden gemaakt. Ook de Brusselse executieve protesteerde tegen het ontwerp-decreet. Het wettelijk geregelde overleg tussen het Vlaamse en het Waalse Gewest, waarvoor een termijn van zestig dagen is voorzien, sprong op 27 juni af. Het dossier belandde bij de Kamer die op 23 juli een gemotiveerde motie goedkeurde waardoor het ontwerp-decreet geschorst bleef in afwachting van een beslissing van het Overlegcomité regering-executieven (met de Vlaamse kamerleden keurden ook de meeste Brusselse mandatarissen de motie goed ; de Waalse leden stemden tegen). Ook in het Overlegcomité kon het conflict niet worden bijgelegd. Op 2 september keurde de Waalse Gewestraad het omstreden decreet goed. De ontwerp-tekst werd wel enigszins aangepast : de « watertaks » kan worden opgeschort indien er tussen de gewesten lange-termijnovereenkomsten over de waterlevering worden gesloten (32).

8. **Wetgevend werk.**

Hierna volgt een overzicht van de belangrijkste wetten die in 1985 tot stand kwamen en nog niet eerder werden besproken.

Grondwet.

Na de Senaat in 1984, schrapte de Kamer op 23 mei 1985 artikel 56*bis* van de Grondwet dat de categorieën opsomt tot ten minste één waarvan men moet behoren om tot senator te kunnen worden verkozen. Door de opheffing van artikel 56*bis* (wet van 3 juni, B.S. 5 juli en erratum 6 augustus) zijn, op de leeftijd na, de verkiesbaarheidsvoorwaarden voor Kamer en Senaat nu dezelfde (33).

---

(32) De « watertaks » was niet het enige incident tussen Vlaanderen en Wallonië. In februari had de burgemeester van het Waalse Hensies drie drinkwaterverwinningsputten van de Tussengemeentelijke Maatschappij van Vlaanderen voor Waterbedeling (TMVW) laten sluiten omdat er nooit een vergunning zou zijn aangevraagd. De Vlaamse regering werkte overigens aan een plan om Vlaanderen minder afhankelijk te maken van Wallonië voor zijn drinkwaterlevering.

(33) Zie M. DEWEERDT, *op. cit.*, blz. 218. Ecolo-senator Jean-Marie Hamelle, wiens geloofsbrieven niet waren goedgekeurd omdat hij niet aan de voorwaarden van Grondwetsartikel 56*bis* voldeed, had al op 29 maart dan toch de grondwettelijke eed afgelegd nadat zijn geloofsbrieven wél gevalideerd werden. Hamelle volgde de in 1984 overleden Simonne Jortay-Lemaire op.

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

Sociale-zekerheidskaart.

De wet van 25 januari 1985 introduceerde de sociale-zekerheidskaart, ook arbeidskaart genoemd. De SZ-kaart heeft tot doel de arbeidsmarkt te zuiveren van sluikwerk en, op iets langere termijn, de dagelijkse stempelcontrole voor werklozen af te schaffen. Al wie aan de leerplicht heeft voldaan, krijgt een dergelijke kaart die moet worden ingeleverd in geval van werkloosheid. De kaart zou het eerst worden ingevoerd in de bouw- en diamantsector.

Bedrijfsrevisoraat.

Bij wet van 21 februari 1985 werd het bedrijfsrevisoraat hervormd. Bedrijfsrevisoren moeten voortaan de « getrouwheid en de volledigheid van de economische en financiële inlichtingen die door het ondernemingshoofd aan de ondernemingsraden worden verstrekt, controleren en daarover verslag uitbrengen bij de ondernemingsraden ». Bedrijven met een ondernemingsraad dienen in de loop van 1986, naar gelang van hun rechtsvorm, een commissaris-revisor of een bedrijfsrevisor aan te stellen. De functie van vennootschapscommissaris kan uitsluitend door bedrijfsrevisoren worden uitgeoefend. In KMO's kan elke individuele vennoot de bevoegdheid van een commissaris uitoefenen. Voorts herziet de wet het statuut van de bedrijfsrevisor en regelt zij de titel en het beroep van accountant.

Handelsvennootschappen.

De wet van 15 juli 1985 gaf de pvba's (personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid) een termijn van vijf jaar om hun maatschappelijke aanduiding te vervangen door « besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid » (bvba). Terzelfder tijd moet het minimumkapitaal verhoogd worden tot 750.000 F en kunnen nu ook rechtspersonen deel uitmaken van een bvba.

Op 12 januari 1985 werd de wet van 5 december 1984 tot wijziging van de wetten op de handelsvennootschappen van kracht. De wet schafte de vroegere duurtijd van maximum dertig jaar af, zodat een vennootschap nu voor onbeperkte duur kan worden opgericht of verlengd. Het vereiste minimumaantal vennoten van een NV werd verlaagd van zeven tot twee, voor de coöperatieve venootschap van zeven tot drie.

Taalgebruik.

De wet van 23 september 1985 richtte een nieuw gerechtelijk arrondissement op, Eupen, dat de gemeenten van het Duitse taalgebied omvat.

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

In de regel geschiedt de rechtspleging er in het Duits (vroeger was dat de uitzondering).

Opiniepeilingen.

Bij wet van 18 juli 1985 werd de bekendmaking van opiniepeilingen gereglementeerd. De wet somt de gegevens op waarvan de bekendmaking van peilingen moet vergezeld zijn en verbiedt de publikatie van de resultaten van opiniepeilingen met betrekking tot verkiezingen vanaf de dertigste kalenderdag die de verkiezingsdatum voorafgaat.

9. **Overige gebeurtenissen.**

Hierna volgt een overzicht van een aantal gebeurtenissen uit 1985 die in vorige hoofdstukken nog niet aan bod zijn gekomen.

Gemeentefinanciën.

De Belgische gemeenten slaagden er in 1985 verder in hun financiële toestand aan te zuiveren (34). In 1984 was het totale begrotingstekort voor het eigen dienstjaar al teruggebracht tot 6 miljard F, tegenover nog 27,2 miljard F in 1983. Het gecumuleerde tekort was gedaald van 59,5 miljard F in 1983 tot 35,1 miljard F in 1984. De uitstaande schuld van de gemeenten was in dezelfde periode gestegen van 77,9 tot 95,7 miljard F.

Voor het dienstjaar 1985 werd het begrotingstekort verder herleid tot 1,6 miljard F, het gecumuleerde tekort tot 8,1 miljard F.

Twee steden kregen, naar het voorbeeld van Brussel, Luik en Antwerpen, toegang tot het Hulpfonds tot financieel herstel van de gemeenten. Op 10 mei werd de conventie getekend waardoor Gent een consolidatielening van 8,7 miljard F kreeg. Op 22 mei gebeurde hetzelfde voor Charleroi (4,2 miljard F).

Vorst was de eerste « gewone » gemeente die toegang kreeg tot het Hulpfonds, nadat de gemeenteraad een ingrijpend saneringsplan had goedgekeurd. De conventie (2,8 miljard F) werd op 18 juli ondertekend.

Met Schaarbeek werd op 1 augustus een conventie gesloten. De gemeente kreeg een consolidatielening van 6,8 miljard F (35). De moge-

---

(34) Zie M. DEWEERDT, *op. cit.*, blz. 222.

(35) Burgemeester Nols van Schaarbeek had begin juni alle gemeentediensten, op het onderwijs na, gesloten om op de ernst van de toestand te wijzen en — vooral — om de regering onder druk te zetten om reeds een voorschot op de lening toe te kennen. Dat gebeurde trouwens op 13 juni (114 miljoen F voorschot op aandeel Gemeentefonds 1986) en op 27 juni (105 miljoen op hogere belastingen).

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

lijkheid om tot het Hulpfonds toe te treden, liep op 31 december 1985 ten einde. De nieuwe regering-Martens kondigde echter aan de maatregel te verlengen ten behoeve van de Brusselse gemeenten.

Terreur en geweld.

De Cellules communistes combattantes (CCC) zetten in 1985 hun terreurreeks voort (36). Volgende aanslagen werden gepleegd :

— 15 januari tegen een NAVO-gebouw in Sint-Stevens-Woluwe ;
— 1 mei tegen het VBO-gebouw in Brussel ; bij de aanslag kwamen twee brandweermannen om het leven ;
— 6 mei tegen een rijkswachtgebouw in Sint-Pieters-Woluwe ;
— 8 oktober tegen Sibelgaz in Brussel ;
— 13 oktober tegen de zetel van Fabrimetal en een belastingkantoor in Charleroi ;
— 20 oktober tegen het informatiekantoor van het leger in Namen en tegen de auto van Pierre Galand, een van de organisatoren van de vredesbetoging die op die dag in Brussel plaatsvond ;
— 4 november tegen de Bank Brussel-Lambert in Etterbeek en de Generale Bank in Charleroi ;
— 5 november tegen de Manufacturers Hanover Bank in Charleroi en de Kredietbank in Leuven ;
— 21 november tegen het Amerikaans bedrijf Motorala in Watermaal-Bosvoorde ;
— 4 december tegen de Bank of America in Antwerpen ;
— 6 december tegen een NAVO-pijpleiding in Wortegem-Petegem (diezelfde dag ontplofte een bom in het gerechsgebouw in Luik. Die aanslag, waarbij één dode viel, werd niet door de CCC opgeeist).

Op 16 december slaagde het gerecht erin vier vermoedelijke CCC-leden aan te houden in Namen. Onder hen bevond zich Pierre Carette, waarvan vermoed werd dat hij het kopstuk van de terreurorganisatie was. In de daaropvolgende weken werden verschillende schuilplaatsen van de CCC ontdekt.

Op 20 en 21 april vonden bomaanslagen plaats tegen het gebouw van de Noordatlantische Assemblée in Brussel resp. AEG-Telefunken in Ukkel. De aanslagen werden opgeëist door het Front révolutionnaire d'Action prolétarienne (FRAP), waarvan verondersteld werd dat het banden had

(36) Zie M. DEWEERDT, *op. cit.*, blz. 222.

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

met de CCC. In augustus werd een vrouw aangehouden die ervan verdacht werd lid te zijn van de FRAP.

Ook de zgn. bende van Nijvel, die in 1982 en 1983 verschillende moordende overvallen zou hebben gepleegd, kwam weer in het nieuws. Bij overvallen op Delhaize-warenhuizen in Overijse en Eigenbrakel (27 september) en Aalst (9 november) vielen er telkens acht doden.

Dat alles, te zamen met het Heizeldrama (zie hoofdstuk 3), zette er de regering toe aan de veiligheidsmaatregelen te verhogen. Naast de maatregelen die in het kader van de zgn. actualisering van het regeerakkoord werden genomen (zie hoofdstuk 2), besliste de regering op 3 mei de oproepnummers 901 (Rijkswacht) en 906 (politie) te fuseren. Na het Heizeldrama werd beslist geleidelijk 1.729 rijkswachters in dienst te nemen om zo het wettelijk toegelaten maximum van 16.970 te bereiken.

Op 5 november riep de regering de bevolking op mee te werken aan de opsporing van de daders van de CCC-aanslagen. Het ministercomité voor de Veiligheid nam op 16 november een reeks beslissingen om de slagkracht van de ordediensten te versterken, o.a. de verbetering van de uitrusting en de opleiding van politie, rijkswacht en gerechtelijke politie. Van november 1985 tot 31 januari 1986 stonden honderden militairen de Rijkswacht bij voor de preventieve bescherming van gebouwen.

Benoemingen.

Op 21 mei benoemde de Koning Herman Balthazar tot gouverneur van Oost-Vlaanderen, in opvolging van Roger De Kinder die op 29 juli 1984 was overleden. Balthazar (°Gent 4 maart 1938) was hoogleraar aan de RU Gent en docent aan de VU Brussel. Hij trad op 1 juli in functie.

Dat de vervanging van De Kinder zo lang op zich liet wachten, had verschillende oorzaken. De Oostvlaamse CVP eiste het ambt voor zich op, hoewel Oost-Vlaanderen traditioneel een socialistisch gouverneur heeft. De SP had na de dood van De Kinder Marc Galle als kandidaat-opvolger naar voren geschoven. In de Wetstraat deden geruchten de ronde, dat minister van Binnenlandse Zaken weigerde de kandidatuur van Galle te steunen wegens diens omstreden wetsvoorstel inzake de talenkennis van mandatarissen (37). Namen van kandidaten die her en der opdoken waren die van politierechter Arnold Haeck en van de Brabantse vice-gouverneur Aimé van Lent. Begin februari droeg de Volksunie Frans Baert als kandidaat-gouverneur voor.

---

(37) *Ibidem*, blz. 183-184.

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

De Koning benoemde twee nieuwe minister van Staat : de liberaal Willy de Clercq (K.B. 6 januari 1985) en de socialist Frank van Acker (K.B. 6 juni 1985).

Sociale zekerheid.

Op 28 mei overhandigde de Koninklijke Commissie voor de Sociale Zekerheid haar eindverslag aan minister van Sociale Zaken Dehaene. De Commissie, die werd geïnstalleerd op 22 december 1980 en werd voorgezeten door de Leuvense hoogleraar Roger Dillemans, was belast met de codificering, harmonisering en vereenvoudiging van de wetgeving inzake de sociale zekerheid. Haar verslag werd geschreven in de vorm van een voorontwerp van Wetboek van Sociale Zekerheid, dat — zonder de pensioenwetgeving — 605 artikels telt.

Krachtens het Wetboek zou de sociale zekerheid een drieledige structuur krijgen :

a) Een stelsel van gezinsprestaties, eenvormig en niet meer beroepsgebonden, dat gefinancierd wordt uit de algemene middelen.

b) Drie stelsels van sociale verzekering voor resp. werknemers, zelfstandigen en overheidspersoneel die de gezondheidszorgen en de beroepsgebonden vervangingsinkomens (werkloosheid, invaliditeit,...) omvatten. Hier zijn wel bijdragen verschuldigd en worden de uitkeringen eveneens toegekend zonder onderzoek naar het inkomen.

c) Een stelsel van sociale bijstand met het gewaarborgd minimuminkomen en de tegemoetkomingen voor minder-validen. Hier zijn geen bijdragen verschuldigd, maar de toekenning van de voordelen wordt wel onderworpen aan een onderzoek naar het inkomen.

Het voorontwerp vereenvoudigt de sociale wetgeving grondig : alle uitzonderingen, alle afwijkingen, alle gunstregelingen worden geschrapt.

Kempense Steenkoolmijnen.

Naar het jaareinde toe werd het almaar duidelijker dat de regering-Martens VI zou geconfronteerd worden met het netelige dossier van de Limburgse steenkoolmijnen. De financiële middelen die de nv Kempense Steenkoolmijnen (KS) had gekregen in het kader van de steunverlening aan de zgn. nationale sectoren, zouden waarschijnlijk medio 1986 opgebruikt zijn. Anderzijds was het Vlaamse Gewest, dat krachtens de zgn. staal- en schuldenwet van 5 maart 1984 (38) moet instaan voor

(38) *Ibidem,* blz. 217.

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

de verdere financiering, niet in staat de jaarlijkse te verwachten verliezen van ca. 15 miljard F te dragen.

Op 30 oktober bracht de raad van bestuur van KS een gunstig advies uit over een herstructureringsplan van het directiecomité. Het plan voorzag in o.m. een produktievermindering van 6,3 tot 5,5 miljoen ton steenkool per jaar, de fusie van de mijnen van Winterslag en Waterschei tot één complex Genk en de afvloeiing, tegen uiterlijk 1 januari 1990, van 3.740 arbeiders (ongeveer een vijfde van de personeelsbezetting).

De vakbonden, die het plan voordien reeds als onbespreekbaar hadden van de hand gewezen, noemden een staking aanvankelijk voorbarig, maar onder druk van de basis legden de Limburgse mijnwerkers op 4 november voor 24 uur het werk neer. Die dag werd beslist 's anderendaags voort te staken en hoewel de vakbonden hadden opgeroepen tot werkhervatting, gingen ook op 6 april een groot aantal mijnwerkers niet aan de slag. De KS-directie had er zich inmiddels toe verbonden geen beslissingen te nemen vooraleer overleg zou worden gepleegd tussen de overheid, de werkgever en de werknemers.

Dat overleg begon op 12 december. Beslist werd toen rond vijf thema's werkgroepen op te richten die tegen eind juni 1986 hun werkzaamheden zouden moeten beëindigen. De thema's waren : toekomstvisie en herstructurering ; energiebeleid en diversificatie ; financiering ; sociale begeleiding ; reconversie. Voor de dringende herstructurering van de mijnzetels te Waterschei en te Winterslag werd overeengekomen dat uiterlijk eind januari 1986 de beslissing zou moeten genomen zijn.

Op 20 december maakte *De Standaard* de inhoud bekend van het verslag van de Leuvense hoogleraar Vic van Rompuy aan de Vlaamse regering. Van Rompuy was er door de voorzitter van de regering, Gaston Geens, mee belast de toekomst van KS te onderzoeken. Hij opteerde in zijn eindverslag voor een interne herstructurering ten einde het exploitatieverlies geleidelijk terug te brengen tot het niveau van de jaarlijkse opbrengst van de erfenisrechten in Vlaanderen (ca. 5 miljard F). Volledige sluiting of het behoud van de bestaande toestand wees Van Rompuy van de hand.

10. **De evolutie in de partijen.**

Het partijpolitieke leven stond in 1985 grotendeels in het teken van de parlementsverkiezingen. Alle partijen belegden één of meer congressen waarop het verkiezingsprogramma werd vastgelegd en/of uitgedragen.

Voor de *SP* en de *PS* stond 1985 bovendien in het teken van de honderdste verjaardag van de stichting van de Belgische Werkliedenpartij

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

(BWP), de eerste socialistische partij in het land en de voorloopster van de Belgische Socialistische Partij (BSP, 1945), die in 1978 was uiteengevallen in de (Vlaamse) Socialistische Partij (SP) en de (Franstalige) Parti Socialiste. Ter gelegenheid van het eeuwfeest vonden verscheidene manifestaties plaats. In de Koninklijke Bibliotheek te Brussel liep van 23 maart tot 20 april de retrospectieve tentoonstelling *Honderd jaar socialisme, 1885-1985.* SP en PS organiseerden een massafeest resp. in Antwerpen (23 maart) en Vorst (20 april). Op 17 en 18 april had in Brussel een bijeenkomst plaats van de leiders van de Socialistische Internationale, die besloten werd met een academische zitting.

Hoewel binnen de christelijke arbeidersbeweging (Algemeen Christelijk Werknemersverbond, ACW) een ruime meerderheid zich in 1984 had uitgesproken voor een verdere samenwerking met de CVP (39), richtten tegenstanders van de ACW-CVP-binding op 9 februari de *Werkgroep Kristelijke Arbeiderspartij* (WKAP) op, die ijvert voor de vorming van een eigen arbeiderspartij door het ACW.

Wegens zijn betrokkenheid hierbij werd Paul Pataer, die « vrijgestelde » was van de christelijke bediendenbond LBC, door zijn werkgever ontslagen. Volgens de LBC kwam Pataer eerder gemaakte afspraken rond zijn medewerking aan de werkgroep niet na en had hij door een interview met de BRT zijn werkgever met deze groep geïdentificeerd.

In een « vrije tribune » van het februari-nummer van *De Nieuwe Maand* pleitte een groep ACW-militanten voor een kartelvorming met de SP als een eerste stap naar een eigen politieke formatie van christelijke arbeiders en een progressieve frontvorming. SP-voorzitter Van Miert kondigde op 1 april aan gesprekken te zullen aanknopen met die groep ACW-militanten. Op 19 april meldde *De Standaard* dat er een principieel akkoord was bereikt tussen een groep ACW'ers die zich aandienden als PAKS *(Progressief Akkoord Kristenen-Socialisten)* en de SP over een samenwerking met het oog op de parlementsverkiezingen. Paul Pataer bleek de belangrijkste figuur achter het PAKS-initiatief te zijn.

Op 22 april raakte de precieze inhoud van het samenwerkingsakkoord bekend. In zoveel mogelijk arrondissementen zou PAKS telkens één kandidaat voordragen, die een interessante plaats zou krijgen (strijdplaats, plaats na de strijdplaats, lijstduwer) op de SP-lijsten. De SP waarborgde ten minste twee verkiesbare plaatsen. De PAKS-verkozenen zouden in het parlement het statuut van waarnemend lid van de SP-fractie krijgen. 's Anderendaags veroordeelde het dagelijks bestuur van het ACW

(39) *Ibidem,* blz. 226.

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

het PAKS-initiatief. Volgens het ACW ging het om enkelingen die geenszins het ACW vertegenwoordigen, maar integendeel de naam van het ACW misbruiken. Op 26 april keurde ook de WKAP het samenwerkingsakkoord af. WKAP zei niet de weg van de samenwerking te willen bewandelen en te blijven ijveren voor een eigen christelijke arbeiderspartij.

Begin mei drukten de Vlaamse communisten de wens uit met de SP te onderhandelen over de uitbreiding van het SP-PAKS-akkoord tot de KPB. De Vlaamse socialisten gingen niet op dat voorstel in.

De uitvoering van het samenwerkingsakkoord stuitte op heel wat moeilijkheden. Hoewel het SP-congres in 1984 het principe van de open kandidatenlijsten had aanvaard (40), waren maar weinig federaties geneigd een verkiesbare plaats aan te bieden aan PAKS-kandidaten. Het federaal congres van de SP van het kiesarrondissement Gent-Eeklo bood op 15 juni de vierde (niet-verkiesbare) plaats op de kamerlijst aan Pataer aan. Het uitvoerend bureau had voorgesteld hem de tweede plaats op de senaatslijst te geven, maar het congres was daar niet voor te vinden. In PAKS-kringen werd ontstemd gereageerd. SP-voorzitter Van Miert deelde op 17 juni mee dat de SP het bereikte akkoord volledig zou honoreren en liet uitschijnen dat dit via de coöptatie zou kunnen gebeuren.

Toen de lijstensamenstelling binnen de SP was afgerond, bleek dat PAKS uiteindelijk geen enkele verkiesbare plaats had gekregen. De groep was met in totaal tien kandidaten aanwezig op de SP-lijsten en haalde bij de verkiezingen van 13 oktober zo'n 5.000 stemmen. In uitvoering van de inmiddels aangegane verbintenis liet de SP Paul Pataer tot provinciaal senator voor Oost-Vlaanderen coöpteren.

Zoals bij de Europese verkiezingen van 1984 stelde de SP haar verkiezingslijsten ook open voor Doorbraak-kandidaten, met name in de provincie Limburg en het arrondissement Antwerpen en Leuven. SP-voorzitter Karel van Miert voerde de kamerlijst in Brussel aan en werd verkozen. In het Europees Parlement werd hij opgevolgd door Fonny Boesmans.

Op 1 maart werd Wim Geldolf, senator en gemeenteraadslid van Antwerpen, voor een periode van twee jaar als partijlid geschorst nadat hij in het openbaar fel was uitgevallen tegen twee Antwerpse SP-schepenen in verband met de zaak van de stortplaats Hoge Maey, waar onregelmatigheden zouden hebben plaatsgevonden. Senator Aimé Canipel nam in maart ontslag nadat zijn naam was genoemd in een finan-

---

(40) *Ibidem*, blz. 223.

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

cieel schandaal in de socialistische metaalbond CMB waarvan hij provinciaal secretaris was.

De *Parti Socialiste* (PS) herkoos op 16 februari Guy Spitaels tot voorzitter. Hij was de enige kandidaat en kreeg 94,6 % van de uitgebrachte stemmen. Op 11 juni stelden de PS en de socialistische vakbond FGTB een gemeenschappelijk programma voor met betrekking tot de sociaal-economische en de institutionele problemen. Het was de eerste keer dat tussen een partij en een vakbond een dergelijk akkoord tot stand kwam. De betrekkingen tussen PS en FGTB die lange tijd erg koel waren geweest, leken daarmee opnieuw genormaliseerd. Krachtlijnen van het programma waren een radicaal (drieledig) federalisme en een beleid van selectieve relance.

De *Christelijke Volkspartij* (CVP) vierde op 14 december in Dilbeek haar veertigste verjaardag. Begin 1985 heerste in de partij grote verdeeldheid over de zgn. rakettenkwestie (zie ook hoofdstuk 1). De zaak kwam, achter gesloten deuren, ter sprake op het actualiteitscongres van 9 februari in Gent, maar een duidelijk standpunt werd er niet ingenomen. Het congres schaarde zich wel ondubbelzinnig achter het herstelbeleid van de regering en sprak zich uit voor een consequente uitbouw van een federale unie.

Op een open-partijdag over het cultuurbeleid kantte CVP-voorzitter Swaelen zich tegen de uitbreiding van het Cultuurpact. Hij zei dat de CVP streeft naar een alternatief voor het pact, dat « niet het meest geëigende instrument is voor overleg tussen de levensbeschouwelijke groepen ».

Na de verkiezingen van 13 oktober werd verwacht dat partijvoorzitter Swaelen tot de regering zou toetreden en dus vervangen zou worden. Een (onofficieel) opvolgingsscenario om Wivina Demeester-De Meyer aan het hoofd van de partij te brengen, werd doorkruist door de tegenkandidatuur van Herman van Rompuy en Jean-Luc Dehaene. Om verdere onenigheid binnen de partij tegen te gaan, zag Swaelen zich genoodzaakt mee te delen dat hij geen kandidaat-minister was en dat hij in het voorjaar 1986 het congres zou vragen zijn voorzittersmandaat te verlengen.

Het partijblad *Zeg* werd begin 1985 omgevormd tot een christendemocratisch weekblad dat ook via losse verkoop te krijgen is. Op initiatief van minister Tindemans verscheen vanaf februari *Beraad,* een tweewekelijks politiek blad voor de herbronning van de CVP.

De *Partij voor Vrijheid en Vooruitgang* (PVV) keurde op haar congressen van 9-10 maart en 15-16 juni het partijprogramma voor 1985-1989 goed. Het programma *Er is opnieuw een toekomst* werd als pocket-

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

boek te koop aangeboden in kranten- en boekenwinkels. Minder staat en minder bureaucratie, meer competitie en minder reglementering vormen de « blauwe draad » doorheen het programma. Het voorstel de kiesplicht af te schaffen, werd voor verdere discussie uit de ontwerptekst gelicht nadat gebleken was dat daarover verdeeldheid bestond onder de congresgangers. Op 13 mei hield de PVV haar tweede « Dag van de Vrijheid ». Partijvoorzitter Verhofstadt kondigde er een « verruimingsoperatie » aan die, naar achteraf zou blijken, beperkt van omvang bleef. Kamerlid Thomas Delahaye, die in 1984 gebroken had met RAD-UDRT, was de enige bekende politicus die een (niet-verkiesbare) plaats kreeg op de PVV-lijsten. Eerder was gezegd dat ook oud-burgemeester Van Maele van Brugge en burgemeester Geurts van Wemmel kandidaat zouden zijn.

Na de toetreding van Verhofstadt tot de regering-Martens VI duidde het PVV-congres op 21 december Annemie Neyts tot partijvoorzitter aan. Zij was de enige kandidaat en kreeg 675 stemmen ; er waren 81 stemmen blanco of ongeldig. Neyts was al sinds 28 november waarnemend voorzitter van de Vlaamse liberale partij. De PVV-Jongeren kozen op 17 maart Jan Nolf tot nieuwe voorzitter.

De *Volksunie* (VU) hield op 9 en 10 maart in Kortrijk haar 22ste partijcongres onder het thema « Werk in een Vlaamse Staat ». Voorzitter Anciaux zei daar dat het uur nadert « voor de aflossing van de wacht » en dat tegen het volgende statutair congres, in 1987, een nieuwe generatie klaar moet staan. Op 8 juni werd in Hasselt door ca. 5.000 partijgangers betoogd achter eveneens de slogan « Werk in een Vlaamse Staat ».

Na de verkiezingsnederlaag van de VU bevestigde de partijraad op 19 oktober zijn vertrouwen in voorzitter Anciaux. De raad droeg hem op de in Kortrijk aangekondigde vernieuwing en verjonging van de partij te versnellen en zelf te leiden. De operatie kreeg een begin van uitvoering in de aanduiding van de gecoöpteerde senatoren (waarvoor o.m. stichter Frans van der Elst en Rob Vandezande niet opnieuw werden voorgedragen) en in de vervanging van Frans Baert door Jaak Gabriels en van Van der Elst door Paul van Grembergen als fractieleider in de Kamer resp. de Senaat. Op 21 december werd Bart Tommelein de nieuwe voorzitter van de VU-Jongeren.

Op het sociaal-economisch congres van *Agalev* (Mechelen, 4-5 mei) slaagde een eerder toevallige meerderheid van « groene fundamentalisten » erin een aantal radicale standpunten door te drukken, zoals de socialisering van de banken en van de energiesector, en de invoering van de 32-urenweek. Kennelijk verrast door de grote aandacht en de negatieve reacties in de pers, zag de Agalev-top zich genoodzaakt

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

een en ander « in de juiste context » te plaatsen. Er werd ontkend dat de partij een gecentraliseerde planeconomie en een algemene nationalisering nastreeft. De verwarring werd toegeschreven aan een onhandig optreden van de Agalev-woordvoerders.

Aan Franstalige zijde verloor het *Front Démocratique des Francophones* (FDF) in maart twee parlementsleden. Kamerlid Léon Defosset en senator Serge Moureaux beantwoordden een oproep tot progressieve frontvorming van PS-voorzitter Spitaels, namen ontslag uit de partij en richtten het *Rassemblement Démocratique Bruxellois* (RDB) op, dat met het oog op de verkiezingen van 13 oktober een kartellijst vormde met de PS. Op 14 juni werden Defosset tot voorzitter en Moureaux tot secretaris van het RDB verkozen.

Nog in maart raakte bekend dat het FDF met de PS, de PRL en de PSC de mogelijkheid onderzocht van een gemeenschappelijke kandidatenlijst van Brusselse Franstaligen. Terwijl de PS en de PRL vrij vlug afhaakten, bleef een deel van de FDF-top toenadering zoeken tot de PSC om een centrumpartij te vormen, een idee dat binnen de christendemocratische partij enige weerklank vond. Om de bedreigde eenheid in zijn partij te herstellen, vroeg en kreeg FDF-voorzitter Georges Clerfayt op 21 mei het vertrouwen van de Conseil général op basis van een 13-puntenplan voor de toekomst van Brussel. Voor de PSC was dat plan echter onaanvaardbaar en op 28 mei sprongen de contacten met het FDF af.

Kort voor de verkiezingen kondigden ook senator Roland Gillet en ondervoorzitter Peetermans aan de partij te verlaten. Na de verkiezingen vormden A. Spaak en A. Lagasse in de Franse Gemeenschapsraad een zgn. technische fractie met de PS. Het partijbestuur keurde dat af. Spaak en Lagasse legden zich daar uiteindelijk bij neer. Het FDF ging dan een technische fractie vormen met Ecolo.

Het *Rassemblement Wallon* (RW), dat in de voorgaande jaren reeds een deel van zijn achterban had verloren aan de liberalen en de socialisten, nam niet meer deel aan de parlementsverkiezingen en hield *de facto* op te bestaan. Een groot deel van de overblijvende RW'ers vond een onderkomen in de door oud-RW-voorzitter Paul-Henry Gendebien geleide *Alliance Démocratique Wallon* (ADW), die in het licht van de verkiezingen een associatie-overeenkomst sloot met de PSC. Gendebien werd op de PSC-lijst van Namen tot kamerlid verkozen. Een ander deel nam als *Parti Wallon* (PW) zonder veel succes aan de parlementsverkiezingen deel.

Bij de *Parti Social Chrétien* (PSC) werd Gérard Deprez eind januari door het Comité directeur als partijvoorzitter bevestigd. Aangezien er

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

geen andere kandidaten waren en Deprez de steun kreeg van vijftien arrondissementen, werd besloten geen verkiezingen uit te schrijven ; normaal hebben alle PSC-leden het recht schriftelijk hun stem uit te brengen.

Op 9 februari sprak het PSC-congres zich uit tegen de eventuele « communautarisering » van het onderwijs. Op 28 mei maakte *La Libre Belgique* de inhoud bekend van een brief van senaatsfractieleider Alfred Califice aan voorzitter Deprez. Namens de PSC-fractie keurde Califice diens « negatieve houding inzake de communautarisering van het onderwijs » scherp af. De fractie zei te vrezen voor het isolement van de partij en drong aan op onderhandelingen over de waarborgen voor de vrije schoolkeuze en de financiering van het onderwijs. Diezelfde dag nog kon Deprez « de opstand van zijn senatoren » snel onderdrukken. In een communiqué werd gesteld dat alle misverstanden opgeruimd waren en dat de senaatsfractie trouw bleef aan de resolutie die op het congres van 9 februari was goedgekeurd. Naar verluidde zou de brief het werk zijn geweest van maar zes van de zestien senatoren.

De *Parti Réformateur Libéral* (PRL) stelde haar Brusselse kandidatenlijst open voor Roger Nols, de burgemeester van Schaarbeek die in 1983 het FDF had verlaten en als niet-partijlid al kandidaat was op de PRL-lijst bij de Europese verkiezingen van 1984, en voor oud-minister Henri Simonet die in 1983 ontslag had genomen uit de PS ; beiden werden tot kamerlid verkozen. Oud-minister François Perin keerde op 12 juni de liberale partij de rug toe. Perin, die in 1977 van het RW naar de liberalen was overgestapt, zei niet langer akkoord te kunnen gaan met de « conservatieve politiek » van de PRL.

RAD-UDRT (Respect voor Arbeid en Democratie — Union démocratique pour le Respect du Travail) verkoos op 18 april Robert Hendrick tot (eerste) nationaal voorzitter. Tot dan toe was de partijleiding in handen van twee medevoorzitters, een Franstalige en een Nederlandstalige.

Op 24 mei werd in Nijvel een nieuwe partij opgericht die zichzelf « nieuw links » noemt : *Solidarité et Participation* (SeP). SeP was in 1982 ontstaan als politieke beweging van leden van de Waalse christelijke arbeidersbeweging die de band met de PSC hadden verbroken. Bij de verkiezingen van 13 oktober haalde SeP maar 32.000 stemmen.

De *Kommunistische Partij van België* (KPB), ten slotte, verloor bij de verkiezingen al haar zetels en verdween zodoende na zestig jaar uit het Belgische parlement.

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

BIJLAGE I

Samenstelling van de regering-Martens VI

Ministers

Wilfried Martens (CVP) . . .	Eerste-minister
Jean Gol (PRL)	Vice-premier, Justitie en Institutionele Hervormingen
Charles-Ferdinand Nothomb (PSC) .	Vice-premier, Binnenlandse Zaken, Openbaar Ambt en Decentralisatie
Guy Verhofstadt (PVV) . . .	Vice-premier, Begroting, Wetenschapsbeleid en het Plan
Leo Tindemans (CVP)	Buitenlandse Betrekkingen
Mark Eyskens (CVP) . . .	Financiën
Louis Olivier (PRL)	Openbare Werken
Herman De Croo (PVV) . . .	Verkeerswezen en Buitenlandse Handel
Michel Hansenne (PSC) . . .	Tewerkstelling en Arbeid
Daniël Coens (CVP)	Onderwijs
Philippe Maystadt (PSC) . . .	Economische Zaken
Jean Luc Dehaene (CVP) . . .	Sociale Zaken en Institutionele Hervormingen
François-Xavier de Donnéa (PRL) .	Landsverdediging en Brusselse Gewest
Jacky Buchmann (PVV) . . .	Middenstand
André Damseaux (PRL) . . .	Onderwijs

Staatssecretarissen

André Kempinaire (PVV) . . .	Ontwikkelingssamenwerking
Etienne Knoops (PRL) . . .	Buitenlandse Handel
Pierre Mainil (PSC)	Pensioenen
Paula D'Hondt-Van Opdenbosch (CVP)	PTT
Paul De Keersmaeker (CVP) . .	Europese Zaken en Landbouw
Firmin Aerts (CVP)	Energie
Georges Mundeleer (PRL) . . .	Justitie en Middenstand
Jan Bascour (PVV)	Brusselse Gewest
Guy Lutgen (PSC)	Modernisering en Informatisering van de Openbare Diensten
Louis Bril (PVV)	Openbaar Ambt en Wetenschapsbeleid
Jean-Louis Thys (PSC) . . .	Brusselse Gewest
Miet Smet (CVP)	Leefmilieu en Emancipatiezaken
Wivina Demeester - De Meyer (CVP) .	Volksgezondheid en Gehandicaptenbeleid

This article from Res Publica is published by Eleven international publishing and made available to anonieme bezoeker

BIJLAGE II

Samenstelling van de Executieven

Vlaamse Executieve

Gaston Geens (CVP) . . .	Voorzitter, Economie en Werkgelegenheid
Louis Waltniel (PVV) . . .	Vice-voorzitter, Financiën en Begroting
Rika Steyaert (CVP) . . .	Gezins- en Welzijnszorg
Pol Akkermans (CVP) . .	Huisvesting
Jan Lenssens (CVP) . . .	Volksgezondheid en Leefmilieu
Jean Pede (PVV) . . .	Binnenlandse Aangelegenheden en Ruimtelijke Ordening
Theo Kelchtermans (CVP) . .	Onderwijs
Paul Deprez (CVP) . . .	Externe Betrekkingen en Landinrichting
Patrick Dewael (PVV) . . .	Cultuur

Waalse Gewestexecutieve

Melchior Wathelet (PSC) . .	Voorzitter, Nieuwe technieken, Buitenlandse Betrekkingen, Algemene zaken, Personeel
Arnaud Decléty (PRL) . . .	Economie, Tewerkstelling, Middenstand
Armand Dalem (PSC) . . .	Huisvesting, Voogdij
Charles Aubecq (PRL) . . .	Begroting, Financiën, Gesubsidieerde werken
Albert Liénard (PSC) . . .	Ruimtelijke ordening, Landleven, Water
Daniel Ducarme (PRL) . .	Leefmilieu, Landbouw

Franse Gemeenschapsexecutieve

Philippe Monfils (PRL) . .	Voorzitter
Edouard Poullet (PSC) . . .	Sociale Zaken, Vorming, Toerisme
André Bertouille (PRL) . .	Gezondheid, Onderwijs, Middenstand

★